

Lauksaimnieks

13. nr.

1943. g.

1. jūlija

0,25 RM

MŪSU MĒRKIS:

350.000 ha ziemas rudzu un 35.000 ha ziemas kviešu. Lai to sasniegtu, ar ziemājiem šoruden jāapsēj $\frac{1}{3}$ apamzemes.

PATEICĪBA UN PIENĀKUMS

Divas reizes šī zeme piedzīvojuši boļševiku iebrukumu, divas reizes nepilnā gadsimta ceturksnī austrumu slepkavas šē izlējuši latviešu asinis. Pirmo reizi ar boļševiku „kultūru” iepazīnāmies 1918. gadā. Jau toreiz, šo zemi atstādami, tie pameta mocekļu kapus un bruņotās bandas, kas vēl gadiem laupīja un slepkavoja mūsu zemes austrumu daļā. Kad nepilnu divu gadu desmitu ilgā miera laikā cītīgā, ražīgā darbā bijām sadziedējuši kaļa brūces, izveidojuši savu lauksaimniecību, rūpniecību, tirdzniecību un sabiedrisko dzīvi laukos un pilsētās, kad mūsu zeme bija ziedoša kļuvusi, pār mums nāca otrreiz sarkanā mēra vilnis. Tas nāca ne kā atklāts cīnītājs, bet ar viltu, ar nodevību, laužot tikko slēgtu līgumu, bet piedēvējot šo vainu mums, mazajām valstiņām. Lai atceramies robežincidentu 1940. g. 16. jūnijā, kas bija pilnīgi skaidrs Padomju savienības izlūkošanas darbs; lai domās pārstaigājam tikai raksturīgākos notikumus visā baigajā gadā, sākot ar 1940. g. 17. jūniju, kad Padomju vienības ielauzās mūsu zemē; mēs nevarām atrast nevienu patiesu vārdu, nevienu rīkojumu vai darbu, kas būtu darīts latviešu labā. Lieki šē minēt faktus, jo visi notikumi mums visiem vēl svaigā atmiņā un katram krūtīs vēl smeldz sāpe par mocekļu nāvē mirušu, zudušu vai aizvestu tuvu cilvēku. Arī otrreiz šo zemi atstājot boļševiki šē pameta mocekļu kapus, tikai lielākā skaitā kā pirmo reizi, jo 20 gados taču arī viņi bija progresējuši.

Zinām arī ikviens, ka ne jau ar prieku un labprāt sarkanarmija atstāja Baltijas jūras krastus. Bet tai bija jāiet, tai bija jākapitulē cita spēka priekšā. Kremļa varavīri gan bija domājuši citādi, tie bija izraudzījuši jauniekārotās valstiņas par izejas pozīciju kaļa gājenam pret rietumiem, bet šos viņu nodomus pēdējā brīdī izjauca nacionālsociālistiskās Vācijas vadoņa Adolfa Hitlera pavēle savām armijām 1941. g. 22. jūnijā rītā uzsākt kaļu ar Padomju savienību. Pie Vācijas austrumu robežām boļševiki bija savilkuši lēcienam 160 divīzijas. Kas būtu noticis, ja Vācijas modrība nebūtu Staļina plānu izjaukusī? Staļins savu ofensīvu bija nodomājis sākt augstā, bet Vācijas vadonis tam aizsteidzās priekšā un vēl pēdējā stundā izglāba Eiropu no bojējas. Kur būtu vēl kāds cits spēks, kas spētu stāties pretim boļševiku masām? Mēs taču visu baigo gadu cerējām vienīgi uz Vācijas bruņotiem spēkiem, cerējām, ka tuvu ir diena, kad vācu armijas nocirtīs boļševiku pēc Eiropas izstiepto roku. Bet kas būtu arī ar mums, ja šis boļševiku durklis ķertu Vāciju mugurā, kamēr tā aizņemta rietumos? Vācijas modrība, vācu armijas, kas pēc sekmīgā Balkānu kaļagājiena steigā bija pārsvietas uz austrumiem un sakārtotas triecienam, bija lās, kas izglāba Eiropu, izglāba Vāciju un arī mūs.

Tā 1941. g. 22. jūnijā sākās kaļš ar austrumiem, un šo dienu ik gadus atzīmēsim kā Eiropas brīvības kaļa sākumu. Tā ir diena, kad Eiropa sacēlās pret austrumiem, lai glābtu savu kultūru, lai glābtu civilizēto pasauli. Kultūra un civilizācija sacēlās pret austrumu ordām, pret boļševismu. Un šogad jau atzīmējam otro gada dienu kopš šīs lielākās sadursmes, grandiozākās divkaujas sākuma pasaules vēsturē. Šī cīņa nevar beigties, iekams kultūrālās Eiropas briesmas austrumos nebūs izdeldētas.

Jau pirmo kaļa dienu sīteni pretinieku ķēra sāpīgi. Krita pilsēta pēc pilsētas visā frontē no Melnās līdz Baltijas jūrai, salauzta bija priekšējo vienību pretestība un sākās atkāpšanās uz jaunām aizstāvēšanās pozīcijām. Vairāki simttūkstoši gūstekņu, tūkstošiem tanku, lidmašīnu un lielgabalu bija pirmo kaļa dienu guvums. Šai pašā pirmajā triecienā vācu kaļavīri atbrīvoja no boļševikiem arī mūsu zemi. Pēc sīvām kaļām krita Liepāja un Daugavpils un 1. jūlijā vācu armijas ieņēma mūsu galvaspilsētu Rīgu, un šo dienu mēs svinam un atzīmējam kā mūsu zemes atbrīvošanas dienu no boļševiku jūga. Dažas dienas vēlāk pilnīgi no boļševikiem iztīrīja arī valsts ziemeļu daļu un sākās straujš jaunuzbūves darbs.

Kaļš austrumos turpinās, un mēs, kas necināmies ar ieročiem rokā frontē, jau sākam trešo mierīga darba gadu. Mēs varam mierīgi dzīvot un strādāt; mēs esam jau divus gadus strādājuši jaunajos apstākļos un kā maizes tēvi šinī Eiropas daļā uzticīgi pildījuši savu pienākumu. Pateicībā un atzinībā par mierīga darba iespēju ar tādu pašu centību pildīsim savu maizes tēvu pienākumu arī turpmāk, ražosim un dosim visiem, kam mūsu ražojumi vajadzīgi un kam tie pienākas. Dosim vēl no vecās ražas atlikumiem, kam tādi ir, līdz klētīs atkal plūdis jauns zelta graudu birums. Dosim majzi, gaļu, sviestu, linus, ādas un visu citu, ko mēs ražojam un varam dot, pildīsim godam savu pienākumu, tad mums pateicīgs būs arī kaļavīrs frontē un strādnieks ieroču kaltuvē.

ZEMTUŅU UZDEVUMI MAIZES LABĪBAS SAGĀDĒ

J. Andersons,
lauksaimniecības galvenais direktors

No bērnu dienām mums pazīstami lūgšanas vārdi: mūsu dienišķo maizi dod mums šodien. To dziļo saturu pilnībā izprotam tikai grūtās dienās, kad tuvāk iepazīstamies ar trūkumu un izsalkumu. Mūsu zemes auglība un zemnieku čaklums latviešu tautu sargājis no bada posta, pārtikas pieticis pašiem un daudz no savu lauku ražas esam varējuši izvest uz citām zemēm. Tomēr mums nav svešas visādas grūtības, un vecākā paaudze, kas atceras pirmo pasaules kaļu, atceras arī, ka maizes nebija pietiekamā vairumā un cik slikta tā vēlāk bija, atceras ilgas pēc labas, smaržīgas rudzu maizes; daudziem toreiz klājās vēl grūtāk, tiem maizes nebija nemaz... Un cik daudziem citās zemēs tās nav jau šodien?

Neviens no mums nevēlētos piedīvot tādu laikus, kad pietrūktu maizes, ko dalīt. Bet mēs vēlētos visiem izsniegt tīru, pilnvērtīgu maizi bez pie-

jaukumiem un apmierinošā daudzumā. Tā ir visu vēlēšanās un mūsu centieņu mērķis. Un lai tam tuvotos, Lauksaimniecības galvenā direkcija aicina zemniekus apsēt ar maizes labību lielākas platības un rūpēties, lai ražas neietu uz leju. Par mērauklu tiek ņemts 1939. gads, kad ar rudziem un kviešiem (ziemas un vasaras) bija apsēti 450.000 ha. Salīdzinot šī gada sējumu platības ar to, kas tiek prasīts, ir jūtams liels kāpinājums un taisni uz rudzu sējumu platības rēķina, jo ziemas kviešu sējumus paredzēts atstāt līdzšinējā apmērā. Katrai saimniecībai jā-rēķinās, ka ar maizes labību jāapsēj 1/3 no aņamzemes platības.

Daudzi apstākļi apgrūtina un kavē šā uzdevuma izpildīšanu. Lauksaimniecībā lielā mērā samazinājies strādājošo cilvēku skaits, mazumā gājis zirgu darba spēks, trūkst mašīnu un darba rīku un grūti izlabot bojātās mašīnas un darba

lietas, trūkst mēslošanas līdzekļu, un mājlopu skaits, pārrēķinot to liellopu vienībās, samazinājies gandrīz par 30%. Šīm grūtībām vēl pievienojas citas, gan individuāla, gan vispārēja rakstura. Bet radušies arī jauni pamudinājumi un apsvērumi, kas stiprina apņēmību, asina prātu un attīsta izmaiņas spējas. Mēs esam piedzīvojuši baigo gadu, un pašreiz cīnās par to, lai tas vairs neatkārtotos, cīnās par būt vai nebūt! Cīņā iesaistīti visi, un katram savs pienākums pildāms, lai uzvara būtu mūsu pusē. Zemnieku pienākums ir nodrošināt partitiku kaļavīriem un civiliedzīvotājiem, kas strādā fabrikās, uzņēmumos, katoņos un citās darba vietās, gādājot, lai kaļavīriem būtu viss nepieciešamais un lai dzīve aiz frontes ritētu bez jūtamiem traucējumiem.

Mūsu zemnieki darbos apliecinājuši centību un uzņēmību, tie bijuši atsau-

cīgi un, pretēji vispārējam uzskatam par zemnieku lielo konservatīvismu, samērā ātri pārorientējušies uz jaunām kultūrām, jaunām ražošanas nozarēm un jauniem darba papēmieniem. Raksturīgi piemēri ir: ātri uzplaukušā piensaimniecība Latvijas valsts pirmajos pastāvēšanas gados, maizes labības iztrūkuma izlīdzināšana un tās eksports vēlākos gados. Arī pašreiz ar prieku varam vērot, ka zemnieki uzklausa agronomisko darbinieku ieteikumus. Redzam, ka maizes labības sējumi, salīdzinot abus pēdējos gadus, jau pieauguši par apm. 30.000 ha. Laukos aug jauni kumeļi, apturēta lopu skaita tālāka samazināšanās un vietām jau sācies to pieaugums. Ar atzītas šķirnes un izlases sēkļu apsēto lauku platības sāk atkal pieaugt. Tas liecina par ticību nākotnei un apņēmību pārvarēt kara laika grūtības. Šī cīņas gatavība un neatlaidība ir viens no galveniem panākumu nodrošinātājiem. Mūsu lauksaimnieki un visi lauku ļaudis cīņu savā frontē — pārtikas sagādes darbu ir uzņēmušies, tajā iesaistījušies un turpina to ar panākumiem, neraugoties uz ražošanas cīņā nepieciešamo ieroču un palīglīdzekļu trūkumu. Mūsu uzdevums šo cīnītāju stāvokli iespējamības robežās atvieglot, radīt iespējas līdzekļu un spēku saudzēšanai un ieteikt racionālākus papēmienus. Tāds arī šī raksta un mūsu speciālistu norādījumu nolūks.

No zemniekiem prasa, lai tie paplašina rudzu sējumus. Kāpēc tieši ru-

dzu? Tādēļ, ka bez sējumu platības palielināšanas mums grūti rēķināties ar jūtāmāku ražu pacelšanu, jo nav mākslīgo mēslu un augsnu nevarēs tik labi sagatavot, kā būtu vēlams. Ražas pieaugumu gribam panākt ar platības palielināšanu. Rudzi pie tam ir pieticīgāki par kviešiem, tie labāk nomāc nezāles un ir ziemcietīgāki. Turklāt rudzu salmu raža ir lielāka un tam pašreiz, kad galvenais mēslojums ir kūtsmēsli, ir liela nozīme. Darba panākumu sekmēšanai ieteicams jau tagad parūpēties par sēklas materiālu, lai nodrošinātos ar piemērotākas šķirnes sēkļu un varētu to laikā iesēt. Pēc izmēģinājumu iestāžu pētījumiem, mūsu apstākļos izaudzēta šķirnes sēkla dod par 14—30% augstākas ražas. Tāpat liela nozīme laikā izdarītai sējai. Par to jau daudz runāts un rakstīts citus gadus, bet vērts to arvien no jauna atgādināt, līdzīgi kā to darām ar aicinājumu sēt kodinātu sēkļu.

Mūsu klimatiskos apstākļos piemērotākais sējas laiks, atkarībā no augsnes labuma, ir no 25. augusta līdz 15. septembrim. Agrie sējumi, ko lauksaimniekiem esam ieteikuši, devuši nevien augstākas graudu ražas (līdz 25%), bet arī salmu raža bijusi par 25—30% augstāka. Ar kodināšanu rudzu ražas paceltas par 26%. No šiem skaitļiem, kas iegūti ilggadējos izmēģinājumos, redzam, kādas ražu nodrošināšanas un arī celšanas iespējas mums arvien vēl palikušas un paliks joprojām. Pēc statistiskiem datiem

caurmēra rudzu ražas no hektara, salīdzinot dažus aprīņkus, atšķiras par 40—80%. Protams, sava nozīme tur augsnes labumam, labākām tās sagatavošanas iespējām un mēslojumam, bet jūtama daļa liekama arī uz sēklas, sējas laika un sēklas kodināšanas konta. Pēdējā uzlabošana lielā mērā atkarīga no pašiem lauksaimniekiem, un ja šādā veidā visas zemes apmērā panāktu uzlabojumu tikai par vienu kvintālu no hektara, tad jau būtu iegūta desmitā daļa no visas rudzu ražas.

Beidzot jāmin vēl viens īpatnējs apstāklis, kas liek rūpēties par ziemāju sējumu paplašināšanu. Lauksaimniekiem, kas nevar nodot maizes labības minimālkontingentu, tiesība to nodot ar lopbarības labību. Ir ierosināts un cerams, ka, lietderību ievērojot, arī atļaus šo apmaiņu otrādi, t. i. ja lauksaimnieks nodevis maizes labības minimālkontingentu, tad tam tiesība ar viena kontingenta nodoto maizes labību aizstāt nododamo lopbarību. Tāda kārtība dotu iespēju vairāk vasarāju atlicināt mājlopiem un uzlabot to stāvokli, kas savukārt labvēlīgi ietekmētu lopu skaitu un piena devas.

Gatavodamies šā gada ražas savākšanai un jaunai sējai, paturēsim arī prātā, ka tā sēkla, ko šoruden iekaisīsim zemē, ir kapitāls, ko ieguldām drošā vietā. Rūpēsimies, lai šis kapitāls būtu lielāks un lai augļi, kas tam jānes, būtu augstāki. Gādāsim, lai dienšķā maize, kas mums līdz šim bijusi, netrūktu arī turpmāk.

MAIZES LABĪBAS RAŽOŠANA

Agr. P. Grāvis

Lauksaimniecības galvenais uzdevums ir apgādāt iedzīvotājus ar dieniško maizi. Eiropas tautu svarīgākie maizes labības augi ir rudzi un kvieši — pirmie ziemēļu un otri dienvidus daļā.

Eiropas valstis pirms tagadējā kara izcelšanās neražoja pietiekošā daudzuma maizes labību, tādēļ iztrūkums bija jāsedz ar ievadumiem no aizjūras zemēm, galvenā kārtā no Amerikas. Tagadējās kara apstākļos, kad Eiropa (kontinentālā) labību no aizjūras zemēm nevar ievest, sevišķi svarīgs lauksaimniecības uzdevums ir paplašināt maizes labības audzēšanu. Arī Latvijai kā lauksaimniecības zemei jāpiedalās aktīvi šai maizes labības pastiprinātā audzēšanā.

Latvijas rudzu un kviešu, kā arī citu laukaugu kopplatības pirmā pasaules kara laikā stipri sašaurinājās un vidējās ražas jūtami pazeminājās. Mazo sējumu platību un zemo ražu dēļ pēc pirmā pasaules kara Latvija ar savu ražoto maizes labību nevarēja iztikt un bija nepieciešams ievest ārzemju labību. Šos ievadumus vēl veicināja nenokārtotais iekšzemes labības tirgus. No 1920. g. līdz 1932. g. Latvijā no ārzemēm pavisam ievests pāri par 1 miljonu tonnu maizes labības.

Sākot ar 1934. gadu līdz 1939. g. pārdots uz ārzemēm ap 280.000 tonnu maizes labības.

Šie nedaudzie skaitļi par Latvijas maizes labības ievadumiem un vēlākiem izvedumiem norāda, ka mūsu lauksaimnieki var savas zemes iedzīvotāju vajadzībām saražot pietiekoši maizes labības un vēl zināmu daļu nodot armijas vajadzībām.

Tagad vairs nav tālu nākošā rudens rudzu un kviešu sējas laiks, un katra

lauksaimnieka tuvākos uzdevumus šai svarīgajā darbā varētu ietvert sekojošos punktus:

1. Piemērotas augsnes izraudzīšana rudzu un kviešu sējumiem, kas atbilst pagasta valdes noteiktām sējas platībām.
2. Rūpīga augsnes sagatavošana un darbu iekārtošana, lai visu varētu laikā padarīt.
3. Piemērotas sēklas sagādāšana un tās kodināšana.
4. Sējas veikšana augusta pēdējā un septembra pirmajā pusē.

Par šiem jautājumiem sekos atsevišķi speciālistu raksti, tomēr vispārējos vilcienos vēl atzīmējami daži norādījumi.

Ziemāju sējai vajadzīgās zemes platības jāizrauga jau laikus, un ja nepietiek ar augu sekā paredzētām, tad tās jāpapildina ar vecākiem ābolinājiem vai citām zemēm. Pie zemes sagatavošanas jāķerš jau laikus, lai tādā kārtā lietderīgāk izmantotu kara apstākļos samazināto cilvēku un zirgu darba spēku. Darbus iekārtojot, vienmēr jāturas pie principa: neatlikt uz rītdienu to, ko var padarīt šodien.

Mākslīgos mēslus ziemājiem šogad nebūs iespējams sagādāt, tādēļ jāizlīdzas ar kūstmēsliem, kompostu un, kur tas iekārtots, ar zaļmēslojumu.

Sevišķa vērība lauksaimniekiem jāpiegriež augsnes izvēlei rudziem un kviešiem. Kvieši prasa smagāku, labi koptu un mēsloju augsni, rudzi ir pieticīgāki un padodas arī vieglākās un mazāk koptās augsnās. Tā kā cenu starpība rudziem un kviešiem ir maza, bet rudzu salmu raža ir par 17% augstāka, ieteicams turēties pie drošāka auga — rudziem. Kviešiem dodama

priekšroka tādās augsnās, kur tie agrāk arī bez mākslīgiem mēsliem padevušies labāk par rudziem.

Sēklas sagādei piegriežama vislielākā uzmanība, un jāatminas vecais sakāmvārds: ko sēsi — to plausi. Jāsēj izkopta un vietējiem apstākļiem piemērotas šķirnes sēkla. Izmēģinājumu iestāžu dati rāda, ka izkoptās ziemāju šķirnes, salīdzinot ar neizkoptām, dod par 25—30% augstākas ražas.

Pirms sējas sēklas materiāls rūpīgi notīrāms un nošķirojams. Lai nodrošinātu ziemāju ražas, nepieciešams sēklu kodināt. Izmēģinājumos pierādīts, ka rudzu ražas ar kodināšanu dažos gados paceltas pat par 26%.

Ziemāju sējas laikam ir ļoti svarīga nozīme. Ilggadēji izmēģinājumi rāda, ka vēlīe ziemāju sējumi devuši par 25% zemākas ražas kā agrie sējumi, un vidējie sējumi par 2,5—5,0% zemākas ražas kā agrie. Agro sējumu salmu ražas bijušas par 25—30% augstākas kā vēlo sējumu. Izmēģinājumos agrie sējumi izdarīti no 25.—28. augustam, vidējie no 9.—12. septembrim un vēlīe no 23.—26. septembrim. Tādēļ ziemāji jāsedz pēc iespējas agri, t. i. augusta beigās vai septembra sākumā.

Bez šiem vispārējiem norādījumiem vēl atzīmējams, ka tagadējie lauksaimnieku apstākļi ir grūti, jo trūkst darba roku, zirgu, mašīnu, darba rīku, mākslīgo mēslu un daudz citu saimniecībā nepieciešamu piederumu. Ļoti smagi uz lauksaimniecību gulstas arī dažādās nodevas un klaušas. Tomēr mums visiem vajaga apzināties, ka dzīvojam kara apstākļos un nevaram uzstādīt miera laika prasības. Visas grūtības ir jācensas pārvarēt, apzinoties, ka arī no zemkopja darba sekmēm ir atkarīga mūsu zemes un tautas nākotne.

ZIEMĀJU NOZĪME SAIMNIECĪBĀ

Agr. J. Kenģis

Maizes labības sējumplatību pavairošana ir ikviena lauksaimnieka goda pilns uzdevums. Šogad jau lauksaimniekiem paziņoti nododamās maizes labības minimālkontingenti 1944. gadā. Tāpat jau laikus arī paziņos 1944. gadā nododamos lopbarības daudzumus. Tie lauksaimnieki, kas šogad neparūpēsies par ziemāju sējumplatību pavairošanu rudenī un nevarēs pildīt uzlikto maizes labības minimālkontingentu, būs spiesti nākošā gadā nenodotās maizes labības vietā nodot lopbarības labību. Maizes labības aizstāšanai ar lopbarības labību noteikts šāds samērs: 1 kvintāls maizes labības = 1,2 kv miežu = 1,5 kv auzu.

Jo mazāk būs ražots maizes labības, jo vairāk būs obligātās nodevās jānodod lopbarības labība, kas nelabvēlīgi ietekmēs visas lopkopības nozares, jo trūks spēkbarības.

Labības nodevu kontingentu pildīšanā dota iespēja lauksaimniekiem, kas būs nodevuši maizes labības minimālkontingentu, ar virsnormas nodoto maizes labību aizstāt nododamos lopbarības labības daudzumus pēc šāda samēra: 1 kv maizes labības = 1 kv lopbarības labības. Pret šādu apmaiņu lauksaimniekiem ir dibināti iebildumi norādot, ja lauksaimnieks ir nodevis maizes labības minimālkontingentu, tad virsnormas nodotā maizes labība būtu ieskaitāma lopbarības labības kontingentā pēc šāda samēra: 1 kv maizes labības = 1,2 kv miežu vai 1,5 kv auzu. Tāda kārtība sekmētu ziemāju sējumplatību palielināšanu. Par šādu apmaiņu kārtību izstrādāti attiecīgi priekšlikumi, bet jautājums pagaidām vēl nav izšķirts. Neatkarīgi no šī jautājuma izšķiršanas tālredzīgi rīkosies tie lauksaimnieki, kas ražos vairāk

maizes labības, lai ar maizes labības atlikumiem aizstātu daļu lopbarības labības nodevas.

Nedrīkst arī aizmirst, ka sliktākas augsnes apstrādāšanas un mēslošanas dēļ, jo trūkst ziemāju mēslošanai mākslīgo mēslu, ražas pakāpeniski slīdēs uz leju. Lai ar krītošām ražām saražotu nepieciešamos maizes labības daudzumus, vienīgā izeja ir — paplašināt ziemāju sējumplatības.

Lopbarības labības lielāki atlikumi sekmēs lopkopības attīstību, varēs audzēt vairāk jaunlopu, iegūs augstākus piena izslaukumus un labāk varēs pildīt sviesta nodevas. Tāpat labāk varēs uzturēt zirgus, izaudzēt kumeļus un nobarot vairāk cūku. Lopkopības attīstība un lopbarības ražošanas spēju uzturēšana ir vislielākā mērā saistīta ar lopbarības ražošanu.

Jau tagad, kaļa apstākļos, mums jābūt sagatavotiem ražošanai miera apstākļos. Viena no svarīgākām mūsu lauksaimniecības nozarēm ir lopkopība. Miera apstākļos lauksaimnieku naudas ieņēmumi no lopkopības sastādīja ap 60%, laukkopības — 30% un no pārējām nozarēm 10%. Šie skaitļi nepārprotami apstiprina lopkopības sevišķo lomu mūsu lauksaimniecībā. Mums jādarā viss iespējamais ganāmpulku uzturēšanai, lai nedaudz gados pēc kaļa beigām mūsu ganāmpulki būtu atkal pirmskaļa skaitā un labumā. Pēc kaļa beigām mūsu lopkopībai atvērsies jo plašas iespējas ne tikai kā piena produktu piegādātājam, bet arī kā sugas lopu apgādātājam plašiem austrumu apgabaliem.

Pēc grāmatvedības datiem kases ieņēmumi no rudziem un ziemas kviešiem miera apstākļos sastādīja vairāk par 2/3 no kases ieņēmumiem par labību. Pārējām labības kultūrām lauksaimnieku kases ieņēmumos bija mazāka nozīme. Tomēr ar šiem ieņēmumiem skaitļiem vien nav izteikta ziemas labības nozīme saimniecībā.

Sevišķa nozīme ziemājiem saimniecībā ir arī raugoties no darba roku labāka sadalījuma viedokļa. Ar ziemāju sējampatību pavairošanu izlīdzinām darba roku patēriņu saimniecībā, samazinām darāmos darba daudzumus pavasarī un laikā pagūstam apsēt vasarājus. Ar laikā veiktu darbu mēs savukārt ceļam ražas laukos. Bez tam Latvijas klimatiskos apstākļos ziemāju ražas uzskatāmas par samērā drošām. Sausos gados, kad nokrišņu maz, ziemāju raža ir jau nodrošināta ar ziemā augsnā uzkrāto mitrumu. Turpretim vasarāju raža tādos pašos apstākļos gandrīz pilnīgi aiziet bojā.

Ziemāju caurmēra ražas Latvijā augstākas par vasarāju labību ražām. Teikto raksturo vidējās 10 gadu caurmēra ražas laikā no 1930.—1939. gadam, kuļas ir šādas:

	kv/ha
ziemas rudzi	13,07
ziemas kvieši	14,90
vasaras kvieši	11,36
mieži	11,00
auzas	11,29
mistrs	13,67

Pēc šiem datiem caurmēra ziemas kviešu ražas ir augstākas par ziemas rudzu ražām. Tomēr šeit jāņem vērā, ka ziemas kviešus parasti sēj rajonos, kur pati augsna no dabas bagātāka un ziemas kvieši šais rajonos arī saņem spēcīgāku kūtsmēslu un minerālmēslu devu. Ja šais augsnās audzētu rudzus, tad rudzu ražas būtu ne zemākas par kviešu ražām. Rudzi ir daudz pieticīgāki par ziemas kviešiem. Kaļa apstākļos, kad mēslojums ir trūcīgs un rudzu un kviešu cenu starpības niecīgas, kad galvenais ir sagādāt maizi — rudzu audzēšanai jādod priekšroka.

Rudzu sējumu platību pavairošanai par labu runā arī apstākļi, ka no rudziem mēs iegūstam arī vairāk salmu

pakaišiem. Pakaišiem tagad ir sevišķi svarīga nozīme, jo tie vairo kūtsmēslu daudzumu. Tie savukārt palīdz celt ražas. Tuvākos gados nav ko rēķināties ar varbūtību, ka mākslīgos mēslus saņemsim pietiekamos daudzumos. Tādēļ sevišķi svarīgi ir piegriezt vislielāko vērību kūtsmēslu pavairošanai saimniecībās, to labākai apkopšanai un uzglabāšanai, lai nekas no augu uzturvietām neietu zudumā. To mums palīdzēs sasniegt paplašinātie ziemāju sējumi.

Apsverot visus minētos apstākļus, jāsecina, ka maizes labības platības šoruden jāpavairo par katru cenu. Pie maizes labību platību pavairošanas lauksaimniekiem jāuzstāda par mērķi apsēt šoruden ar maizes labību ne mazāk kā 17—20% no aļamzemes kopplatības. Rudzi jāsej atstātos pauptes laukos, pēc novāktā āboliņa, agriem kartupeļiem, citiem priekšaugiem un pat rudzi pēc rudziem. Priekšauga izvēlē rudziem arvien jāpatur prātā, ka rudzu priekšaugam jābūt tādām, ko agri novāc, lai pietiktu laika augsnas sagatavošanai ziemāju sējai un lai rudzus varētu laikā apsēt.

Rudzus ar labiem panākumiem var sēt arī pēc rudziem. Šis rudzu sējas paņēmiens būs piemērots daudzās saimniecībās tieši šai gadā, kad zem rudziem, āboliņa sēklas trūkuma dēļ nav pasēts āboliņš. Sevišķi svarīgi tas būs saimniecībās, kur rudzu lauks pagāju-

šā gadā saņēmis labu kūtsmēslojumu. Ar nelielu papildu kūtsmēslojumu šai gadā varēsīm gūt labus panākumus. Rudzu plauja šogad sāksies jūlija beigās vai vēlākais augusta sākumā. Pēc rudzu novākšanas atliks pietiekami daudz laika augsnas sagatavošanai un sējas izdarīšanai laikā. Rudzi pēc rudziem padodas labi. Šo paņēmienu ar labiem panākumiem praktizē arī citās zemēs.

Daudzi lauksaimnieki būs ziemāju sējumu paplašināšanas pretinieki un dibināti norādīs, ka viņiem nav tik daudz kūtsmēslu augsnas labai nomēslošanai un ka bez spēcīga mēslojuma laba raža nav gaidāma. Tādēļ labāk sēt mazāk ziemāju, bet labi sagatavotā un mēsnotā augsnā, kas dos arī darba roku ietaupījumu. Uz šo pamatoto domu man jāpiezīmē, ka miera apstākļos tāda rīcība būtu pareiza. Kaļa apstākļi diktē mums nepieciešamību izmantot visas iespējas maizes labības kopdudzumu pavairošanai, jo tas ir mūsu dzīvības jautājums. Neiemidzināsim sevi ar veltām cerībām, ka kāds mums palīdzēs, bet skatīsimies īstenībai acīs un darīsim paši visu pārtikas nodrošināšanai. Krītošo ražu dēļ radušos maizes labības iztrūkumu aizpildīsim, paplašinot ziemāju sējampatības. Lauksaimnieku rīcībā šogad vēl būs pietiekošā daudzumā sēkla, zirgi un cilvēku darba spēks ziemāju sējampatību pavairošanai. Rīkosimies, un nākotne rādīs, ka tā būs pareizi darīts.

KĀ PAVAIROT RUDZU SĒJUMU PLATĪBU?

K. Kaktiņš,
lauksaimnieks

Atkal pienācis brīdis, kad miljoniem acu raugās uz zemnieka sētas pusi, no turienes gaidīdamas dienīško maizi. Tā tas bijis ikvienā lielu pārdzīvojumu laikmetā, kad zemnieka dažbrīd nonicinātais darbs tiek atkal godā celts. Un zemnieks, kā to jau gadu tūkstošus darījis, ik gadus no jauna kaisa zemē graudus, lai neskaitāmās pēc maizes izstieptās rokas neatstātu tukšas.

Tūkstošiem zemnieku apzinās savas misijas svētumu un pēc labākās saprašanas cenšas, lai maizes graudu bīrums no viņu druvām neapsīktu. Bet arī zemnieka darbs ir ciešā saskarē ar pārdzīvojamiem lielajiem notikumiem un maizes ražošanas iespējas kaļa laika apstākļu dēļ tiek stipri ierobežotas, jo trūkst ražošanas līdzekļu — mākslīgo mēslu, zirga spēka, darba roku. Tādēļ tad arī no ikviena zemnieka daudz pārdomu un rūpju prasa uzdevums — sagādāt maizi armijai, pašiem un pilsētu iedzīvotājiem.

Uzdevums pavairot rudzu sējumu platību miera laikā sevišķas grūtības nerādītu, jo tais vietās, kur rastos šaubas par apmierinošām ražas izredzēm dabiskā mēslojuma trūkuma dēļ, varētu viegli izlīdzēties ar piepirktajiem mēsliem. Pašreiz šāda iespēja nav pare-

dzama, un tādēļ jāreķinās tikai ar tiem līdzekļiem, kādi ir mūsu pašu mājās.

Mūsu lauku māju zemes nav vienādas, nav vienādi arī apstākļi visās sētās, kādēļ arī par vienu paņēmienu, vienu recepti rudzu sējumu paplašināšanā nevar būt runa. Te nu katram saimniekam pašam jāapsver tās iespējas, kādas varētu vest pie mērķa. Tikai viens mums katram jāatceras: no saviem sējumiem negaidīsim rekorda ražas, jo rekorda ražas prasa bagātīgu mēslojumu, kuļa mums trūkst. Apmierināsimies ar viduvējām ražām, jo tādas sasniedzamas ar ļoti pieticīgu mēslojumu un dažbrīd pat ar zemē uzkrātām rezervēm no agrākajiem, bagātākajiem laikiem.

Savas saimniecības nākošā gada mērenās rudzu ražas nodrošināšanas pamatā liksim taupīgu mēslojumu un sējampatības pavairošanu. No pirmā skata tāds pamatojums varētu likties nepareizs, jo vispār pieņemtais uzskats taču ir sēt mazāk, bet labāk, jo augstākā raža neapšaubāmi ir arī lētākā. Tā tas tiešām ir, tikai neaizmirsīsim, ka augstu ražu sasniegšanai mūsu rīcībā pašreiz nav vajadzīgo līdzekļu. Ar bagātīgu kūtsmēslojumu mēs varam gan sasniegt la-

bas ražas, bet šāds mēslojums bez mākslīgās fosforskābes piedevas, var iznākt saimnieciski neizdevīgs kalija un slāpēkļa pārpilnības, bet fosforskābes iztrūkuma dēļ. Tas viens. Otrkārt, mazākai zemes platībai sniedzot bagātīgu kūtsmēslojumu, mēs pārējai augsnei atļaujam jebkādu mēslojumu, jo mākslīgā mēsli pašreiz nav dabūjami. No šiem apsvērumiem tad arī izriet prasība par rudzu sējampatības pavairošanu līdz 20% no aņamzemes platības, jo tikai tā mēs uzturēsim savas zemes auglību ciešamā stāvoklī un nodrošināsim maizi sev un citiem cilvēkiem.

Kā nu praktiski pieiet maizes labības sējumu paplašināšanai? Piemēra dēļ ņemšu savas saimniecības pašreizējo augu seku un mēslojumu. Man ir kādas 50 pūrvietas, kuņas varētu skaitīt par aņamzemi. Augsna viegla, smilšaina, vietām par daudz viegla. Kaņa laikā piemērotu un par saimnieciski izdevīgu atzīstu šādu augu seku: 1) kartupeļi un saknes (arī vīķi, agrie pākšaugi, mieži, ja sakņaugi neaizņem visu lauku); 2) vasaras kvieši, mieži, ziemas rudzi; 3) āboliņš; 4) rudzi (arī lini); 5) auzas (lini).

Pilnīgi šāda augu seka man vēl nav ieviesta, jo agrāk rīkojos citādāk, bet uz minēto pusi eju.

Kā nu pie šādas kārtības ar mēslojumu? Saprotams, ka saknēm un kartupeļiem jādod kūtsmēslojums, bet arī šie, bagātīgu mēslojumu mīlošie augi, liekas, „izpratuši” kaņa laikā grūtības un gluži labi samierinās ar skopāku mēslojumu. Vajāko mēslojumu cenšos aizstāt ar rūpīgāku kartupeļu kopšanu, atbrīvojot tos

no liekēžiem — nezālēm. Tādējādi jau pagājušā gadā ievācu ļoti apmierinošu ražu. Cerēsim, ka šogad nebūs ļaunāk. Vieglākajos un agrāk novāktajos kartupeļu gabalos sēju ziemas rudzus, bet vēlāk vāktajos, nākošā gadā vasaras kviešus un miežus. Pārējos rudzus sēju vecajos zālajos pēc siena novākšanas, tiem uzvedot pavasarī atlikušos un vasarā uzkrātos kūtsmēslus, bet labākos gabaliņus atstājot pavisam bez mēslojuma, ja mēsli pietrūkst. Tā rīkojos pagājušā gadā un rīkošos arī šogad; brīnums ir: arī rudzi pievienojušies cīnītāju rindām un aug tā, ka nevar nopriecāties vien. Rudzi auguši labi kā ļoti pieticīgi mēslojot kartupeļu gabaliņa smiltājā, tā trīsgadējā timotiņa laukā ar niecīgu kūtsmēslojumu. Arī bez kūtsmēslojuma timotiņa laukā sēti rudzi, kaut plānāki, tomēr sola savu daļu graudu. Pat pa juku gadiem noplicinātais auzu lauks ar ļoti mērenu kūtsmēslojumu pēc auzu nopļaušanas sola pavisam labu graudu birumu.

Kā redzams, rudzi man sēti dažādos laukos un pēc dažādiem priekšaugiem, bet iznākums viscaur apmierinošs. Tā kopsummā man šogad ar rudziem apsēts vairāk kā desmit pūrvietas. Piešķaitot vasaras kviešu sējumus, maizes labību kopā sanāk kādas 15 pūrvietas, kas iztaisā 30% no aņamzemes kopplatības.

Pēc visa mana stāsta par mēslošanu ar kūtsmēsliem lasītājs jautās: „Kur tad tos kūtsmēslus tik daudz lai ņem, kaut arī taupīgi ar tiem rīkotos? Tur vajaga daudz lopu.” Lopi ir, bet gan tikai puse no tā skaita, kāds bija pirms juku laikiem. Mēsli sagādes lietā nav

nekāda noslepuma: vajaga pietiekoši daudz pakaišu, tad mēsli krājas; pakaišu netrūks, ja sēsīm vairāk rudzu. Lūk, arī kūtsmēsli vairošanas nolūkos rudzu sējampatības jāpaplašina, jo tad beidzmais salmu puteklītis nebūs jāizbaro lopiem, bet sava daļa atliks arī pakaišiem un tālāk lieta pati ies savu gaitu: salmi vairo kūtsmēslus, bet kūtsmēsli vairo lauku ražas. Manā augu sekā paredzēts viens lauks sakņaugiem. Lielajām saimniecībām ar lielām aņamzemes platībām tas nederēs, bet es domāju, ka šādu māju īpašnieki paši ļoti labi zina, kā rudzu sējampatības pavairot, jo tiem piedzīvojumu labības audzēšanā ir pārāk daudz. Mani vērojumi vairāk piemēroti mazajām un vidējām saimniecībām. Par vienu otru no šīm saimniecībām dažreiz jāpabrīnās, kādēļ tās tā baidās no sakņaugu, sevišķi kartupeļu audzēšanas augsnes, kuņas šai kultūrai piemērotas. Sakņaugi taču pašreiz ir lielākais atbalsts saimniecībai kā liellopu barības papildināšanā, tā cūku barošanā.

Lai nu kā, bet viena lieta ir skaidra: rudzu sējumi jāpaplašina, jo to prasa kaņa apstākļi, paša saimniecības intereses un zemnieka pienākums. Rudzu sējumu paplašināšanai ikviens lauksaimnieks savā zemē atradīs vietu, ja vien tik nopietni gribēs, jo rudzi ir samērā pieticīgs augs.

Dievs ir svētījis pagājušā gada rudzu sējumus; cerēsim, ka viņš arī šā gada sējumiem savu svētību neliegs, tādēļ neskumsim velti par aizgājušiem bagātīgiem laikiem, bet vajadzīgās maizes sagādāšanai izlietosim visas tās iespējas, kādas ir mūsu rīcībā.

KAS VĒL DARĀMS ZEMES SAGATAVOŠANĀ ZIEMĀJIEM?

Agr. V. Grinēns

Kaut gan siena ražas novākšana prasa visu saimniecībā esošo darba roku visaugstāko piepūli un siena ražas ievākšanai tūlīt sekos ne mazāk svarīgais un grūtais ziemāju ražas novākšanas darbu posms, — šai laikā pilnos apmēros jāveic arī zemes sagatavošana ziemāju sējai. Tik asi izjūtama darba roku trūkuma apstākļos, kā patlaban, var rasties vēlēšanās šos darbus sašaurināt vai uz kādu nedēļu atlikt. Šī vēlēšanās ir pilnīgi saprotama, bet to realizējot ir ļoti rūpīgi jāapsver, vai kādu darbu atmetot vai atliekot, līdz ar to nerodas nelabojami rabi augsnes auglības veidošanā nākošo ziemāju laukos. Viens šāds neaizpildāms robs rodas jau mākslīgo mēsli trūkuma dēļ. Tagad, kā labi zinām, tie ziemāju mēslošanai nebūs pieejami. Tādēļ augsnes auglības uzturēšanas nolūkā vēl vairāk kā agrāk jā rūpējas par kūtsmēsli pilnīgāku izmantošanu un augsnes apsvērtu un rūpīgāku strādāšanu. Darba spēka trūkums ir tik svarīgs apstākļis, ka ar to jā rēķinās arī sagatavojot zemi ziemājiem, bet neviens nepieciešami vajadzīgais darbs tomēr nedrīkst tikt pamests vai nokavēts.

Nākamajās dienās ļoti svarīgs, vēl daudzās saimniecībās nepaveikts darbs ir kūtsmēsli izvešana ziemājiem nolemtajos laukos. Lai slāpēkļa zudumi būtu mazāki, kūtsmēsli pēc izvešanas nekavējoties jāizārda un tūlīt jāiear. Jārīkojas ātri, jo viegli šķīstošais slāpēklis no kūtsmēsliem izgaist ļoti īsā laikā: 48 stundās, kā to rāda Jaungulbenē izdarītie izmēģinājumi, no izārdītiem, bet neiestrādātiem kūtsmēsliem izgaist $\frac{2}{3}$ slāpēkļa. Tādēļ kūtsmēsli vienā un tai pašā laikā jāved, jāārda un jāiear. Mūsu nelielajās saimniecībās tas vislabāk būs iespējams kopdarbības ceļā — talkās. Kūtsmēsli vešanas talkas mūsu saimniecībās tādēļ atkal jāatjauno tikpat plašos apmēros, kā tas bija priekš dažiem gadu desmitiem. Ja talka nav iespējama, tad labāk ir mēslus vest īsāku laiku, izārdīt un tūlīt iestrādāt, un pēc tam vest nākošajai tīruma daļai.

Mēsli jāiestrādā visdziļākajā augsnes kārtā — 10—12 cm dziļi. Tos iestrādājot, vēlams lietot arklus ar priekšlobītāju, kam tāds ir. Priekšlobītājs palīdz labāk ieklāt mēslus un arī nezāles. Pēc kūtsmēsli iearšanas arumi jānosļūc. It īpaši tas ir svarīgi smagā-

kās augsnes. Šūce drupina augsnes pikas vai tās iespīez augsni, kur tās vēlāk ecējot viegli sairst. Šūce arī nolīdzina arumus un samazina tās izgarinātāju virsu, kādēļ nošļūkti arumi mazāk aizkalst. Šūšanu var neizdarīt vienīgi vieglās smiltis augsnes, kas arot ļoti īrst sīkos pinkuļos. Ja augsna arot lūst lielos gabalos, kas ļoti bieži gadās iestrādājot mēslus Jāņu papuvēs, tad uzartais lauks šo gabalu drupināšanas nolūkos jāpievel, vislabāk ar skrituļu velti. Vieglie koka velti pa lielākai daļai rezultātu nedod.

Viens no svarīgākajiem papuves tālākās strādāšanas darbiem ir kārtošana. Pašreizējais darba spēka trūkuma apstākļos vienā otrā saimniecībā var rasties jautājums par tās vajadzību, jo kārtošana prasa daudz cilvēku un zirgu darba spēka, pie tam viskarstākajā darba laikā. Šis darbs tomēr jāveic. Kārtošanas vajadzību rada nepieciešamība sekmēt labas sakārtas rašanos visā augsnes aņamkārtā un tāpat sekmēt dažādās bioloģiskās un ķīmiskās norises, augsnei norūgtot. Šai nolūkā augsni ieartie mēsli vienmērīgi jāizjauc visā aņamkārtā. Šis darbs katrā ziņā jāpa- veic īstā laikā, kad mēsli tik tālu sa-

trepējuši, ka pakaišu salmu daļas viegli irst. Sai laikā kūtsmēsliem sadaloties topošās trūdvielās vēl nav sākušas izskaloties. Iejaucot augsnā, tās šē saistās ar kaļķi, kļūst ūdenī nešķīstošas un tā noder augsnes sīko daļiņu saistīšanai. Nokavējot kārtošanas īsto laiku, lielā mērā samazinās arī kārtošanas nozīme. Ar augsnes kārtošanu nedrīkst kavēties arī vēl tadē, ka pēc kārtošanas un norūgšanas līdz sējai augsnei atkal jānogulstas. Kārtošanu nokavējot, jāsēj pārāk čauganā augsnā. Augsnai zem sējuma sēžoties, cieš augu saknes, un šādi ziemāju sējumi sliktāk pārziemo. Pārāk lielu augsnes čauganumu īsi pirms sējas gan var labot ar apakškārtas blīvētāju palīdzību, bet tādi ir tikai nedaudzās saimniecībās. Ar mūsu parastajiem koka veltniem var sablīvēt vienīgi augsnes pašu virsējo kārtiņu. Bet arī tie ir mūsu saimniecībās diezgan reti sastopami. Tāpēc labāk nenokavēsim ne kūtsmēsli izvešanu, ne iestrādāšanu un arī ne papuvju lauku kārtošanu. Sīnagās augsnes šis darbs jāpaveic ne vēlāk kā 4 nedēļas, vidējās un vieglākās augsnes 2—3 nedēļas pirms sējas.

Kārtojot jāar dziļāk kā iearti mēsli. So darbu vislabāk veikt ar labu drupinātāju arklu. Irdenas augsnes var labi kārtojot arī ar divlemešu arklu. Ja iepriekš labi veikta sakņu nezāļu apkaļošana, pēc kārtošanas var būt vajadzīga vienīgi lauka nošūķšana. Ja sakņu nezāļu apkaļošana iepriekš nav pilnīgi paveikta, tad var rasties vajadzība lauku pēc kārtošanas noecēt. Jāņu papuvēs, kur nezāļu apkaļošana pirms kūtsmēsli iearšanas parasti nēmež izdarīt laukos, kur daudz vārpata, būs lietderīgi tās izvilkēt ar atspēru ecēsām. Pēc kārtošanas dziļāka irdināšana vairs nav vietā, jo tā var lielā mērā traucēt augsnes labu norūgumu. Garozas drupināšana un nezāļu apkaļošana šīnī laikā, līdz sējai, jāveic vienīgi ar seklu irdināšanu.

Ja kārtošanu nekādi nav iespējams laikā izdarīt, tā pārāk nokavējas, tad labāk ir augsnes jauksanu un irdināšanu izdarīt ar atspēru kultivatoru vai irdenās augsnes iztikt ar atspēru ecēsām.

Kārtošana būs lieka tīrumos, kur nav doti kūtsmēsli. Arī šē pareizāk būs irdināšanu izdarīt ar atspēru rīkiem.

Labi jāapsver arī visi darbi zemes sagatavošanā ziemājiem aizņemtajās papuvēs — pēc āboliņa, zaļbarības un rušināmiem augiem.

Ābolinājos zemes sagatavošana jāsāk tūlīt pēc āboliņa ražas novākšanas. Tiklīdz ābolinš novākts, lai augsnā nezustu apēnojumā radītā augsnes gatave, nekavējoties jāizdara ābolināja velēnas sekla uzirdināšana. Šo darbu iespējams izdarīt, sagraizot velēnu ar šķīvjū kultivatoru, uzlobot ar vairāk-lemešu arklū vai saplosot ar atspēru rīkiem. Tā uzirdinātām laukam jāuzved kūtsmēsli, ja tos paredzēts dot. Tie katrā ziņā nepieciešami pēc trešā gada āboliņa. Pirmā un otrā gada āboliņa laukos tos lielā mērā aizstāj labi noaugušā āboliņa sakņu un griežu atliekas. Šē, it īpaši bagātākās iemēslošanās

augsnās, kūtsmēsli trūkuma gadījumā var iztikt arī bez kūtsmēsliem vai ar nelielu mēslojumu (pēc vājāk augušā otrā gada āboliņa). Ja saimniecībā ir iespējams laist darbā arklū ar priekšlobītāju, tad var iztikt arī bez iepriekšējas āboliņa velēnas uzirdināšanas, bet šai gadījumā tad aršana ir jāizdara tūlīt pēc āboliņa ražas novākšanas. Cik liela nozīme ir agrai āboliņa strādāšanai, labi raksturo šādi kāda Lietuvā izdarīta ilggadēja izmēģinājuma iznākumi.

	Raža kv/ha	
	Otrā gada ābolinājs	Rudzi Kvieši
1. 1 reizi arts augusta beigās, bez priekšlobītāja	18,4	14,4
2. 1 reizi arts augusta beigās, ar priekšlobītāju	18,4	14,6
3. 7—10 cm dziļi lobīts jūlija sākumā, augusta beigās 18 cm dziļi arts	23,6	19,8
4. jūlija sākumā 18 cm dziļi arts, aršana 18 cm dziļi atkārtota augusta beigās	23,2	19,6

Abos pirmajos gadījumos, arot augusta beigās, 2—3 nedēļas pirms sējas, noplauts āboliņa atāls (13 kv no ha), bet tas neatsver ļoti lielos ražas pieaugumus, kas radušies, uzsākot ābolināja strādāšanu tūlīt pēc ražas novākšanas.

Arot ar arklū, kam pievienots priekšlobītājs, arī nesairdināta āboliņa velēna labi drūp un ieartās sakņu un griežu atliekas ātri sadalās. Izdarot aršanu laikā, lielā mērā samazinās arī drāstārpu bojājumi un uzlabojās ziemāju pārziemošanas apstākļi, kas pēc daudzu praktiķu novērojumiem ābolinājos sētos ziemājos būtu it kā nedrošāki.

Arī pēc ābolināja uzaršanas arumi jānošūķ vai jānoecē. Atkārtota dziļāka irdināšana ir vajadzīga trešā gada ābolinājos, kur doti lielāki kūtsmēsli daudzumi, bet arī tā jāizdara laikus, lai augsna līdz sējai paspētu nosēsties.

Arī pēc zaļbarības novākšanas ziemājiem nolemtajos laukos stei-

dzami jāstājas pie augsnes virsējās kārtas uzlobīšanas vai vismaz uzirdināšanas ar atspēru rīkiem. Zaļbarību ieteicams plaut slejās un katru sleju pēc noplaušanas uzirdināt, lai nezustu mitrums un irdenums, kas vērojami augsnā pēc zaļbarības novākšanas. Kūtsmēsli, ja tie nav doti zaļbarībai vai dota tikai daļa, jāuzved un jāiestrādā pēc visa lauka noplaušanas. Ja kūtsmēsli iznāk dot jūlija beigās vai augusta sākumā, tad 2—3 nedēļas pirms sējas, kas tad iekritis septembra sākumā, izdarāma kārtošana. Ja kūtsmēsli visi doti pavasarī zaļbarībai, tad pēc lobīšanas dziļaršanu var neizdarīt, iztiekot ar kultivēšanu. Tāpat bez kārtošanas būs jāiztiek tais laukos, kur kūtsmēsli iznāk dot augusta vidū un vēlāk. Jo vēlāk iznāk kūtsmēsli dot, jo vairāk nepieciešams, lai tie būtu labi sadalījušies. Ja tādu nav, tad vēlā laikā labāk dot kompostu vai vircu.

Pēc rušināmiem augiem, kas audzēti pavasarī labi strādātā augsnā un vasarā labi kopti, augsnes sagatavošana nākošajiem ziemājiem ir jau lielā mērā paveikta — augsna ir dziļi irdena un nezāļu maz. Šādos laukos pēc rušināmiem augiem augsnes sagatavošanā ziemājiem pilnīgi pietiek ar seklu aršanu un tai sekojošu ecēšanu. Dziļāks irdinājums ar arklū vai kultivatoru var būt vajadzīgs vienīgi laukos, kur augsna rušināmiem augiem pavasarī vāji sagatavota un arī vasarā šis kultūras vāji koptas. Tā kā šie darbi bieži iekrīt stipri vēlu, pārliecīgā augsnes čauganuma novēršanai tad ir ļoti vietā apakškārtas blīvēšana.

Lai gan darbu patlaban ir un līdz pat rudenim būs vienmēr visai daudz — jāpaveic arī visi nepieciešamie darbi zemes sagatavošanā ziemājiem. Tie jāpaveic īstā laikā un ar labākiem mūsu rīcībā esošiem darba rīkiem, izpildzoties savā starpā, kur un kādā veidā vien tas iespējams ar darba rīkiem un ar cilvēku un zirgu darba spēku.

K Ū T S M Ē S L I P A P U V Ē S

Prof. Dr. J. Apsīlis

Jauksaimniecības attīstības gaitā bija periods, kad lopus turēja galvenā kārtā mēslu ražošanai. Ar to bija atzīta kūtsmēslu izcilā nozīme augsnas auglības uzturēšanā un celšanā. Arī tagad šim saimniecības mēslošanas līdzeklim ir svarīga loma kā trūdvielu ievadītājam augsnā, augu uzturvielu piegādātājam un augsnas dzīvinātājam. Kūtsmēslu vērtība lauku ražošanā ir daudz lielāka par parasti iedomāto, bet reizē ar to šī vērtība nemākulīgas vai neapsvērtas rīcības dēļ var arī lielā mērā ciest. Šī patiesība rūpīgi ievērojama priekšā stāvošā papuvju mēslošanā.

Jebkurai papuvei dodami kūtsmēsli. To iestrādāšana slauks atkarīgs no augsnas, tās kopšanas un mēslu iršanas pakāpes. Vajadzīgs, lai ziemāju sējas laikā mēsli būtu pienācīgi sadalījušies un ar visiem saviem labumiem atrastos jauno augu rīcībā; agrāka sadalīšanās var būt saistīta ar augu uzturvielu izskalošanos (neizņemtās papuves), bet novēlošanās kaitē ziemāju iezelšanai un pārziemošanai. Tāpēc labi sairusi kūtsmēsli vieglākās un rūpīgi koptās augsnās iestrādājami vēlāk nekā svaigi mēsli smagās un slikti sastrādātās augsnās. Šo pašu apsvērumu dēļ vēlajai papuvei mēsli dodami agrāk nekā melnajai papuvei. Sausā augsnā iestrādāšana pasteidzināma, labvēlīgi mitrā to var pavilcināt. Nav mums no teiktu eksperimentālu datu, bet, balstoties uz daudzgadējiem vērojumiem un citās zemēs gūtiem izmēģinājumu skaitļiem, var šķietami pieņemt, ka mūsu klimatiskajos apstākļos melnajai papuvei kūtsmēsli dodami jūlija pirmajā pusē, pieļaujot svārstības saskaņā ar iepriekš atzīmētiem apstākļiem. Aizņemtās papuves mēslu iearšanas laiks ir atkarīgs no papuves kultūras novākšanas laika. Vispār labāk mēslu iearšanu papuvē pasteidzināt, nekā novēlot.

Dārgākā kūtsmēslu sastāvdaļa ir slāpekklis, kuram liela tieksme gaist. Slāpekļa gaisānu veicina siltums, sausums un vējš. Tā kā jūlijs ir siltākais un bieži arī sausākais mēnesis, tad mēslu izvešana un iestrādāšana šai laikā var būt saistīta ar prāviem slāpekļa zudumiem. Lai jaunumu mazinātu, ieteic izvestos mēslus steidzīgi ārdīt un pēc tam steidzīgi iear. Senie latvieši tautas dziesmās dainoja un šolaiku zinātne māca, ka „arājam jāiet tūlīt aiz ārdītājas”. A. I. V. e. r. s. e. n. s. Dānijā konstatējis sekojošo: ja auzu ražu, kas gūta ar steidzīgu mēslu iearšanu pēc to ārdīšanas, pieņem par 100, tad mēslu iearšanas novēlošana par 6 stundām samazina ražu līdz 79, par 24 stundām — līdz 73 un par 4 dienām — līdz 57. H. Lācis pēdējo gadu izmēģinājumos Jaungulbenē gan pierādījis, ka kūtsmēsli gaistošo slāpekli zaudē vešanas un ārdīšanas laikā, tāpēc iearšanas steidzināšanai nav sevišķas nozīmes. Visdrošāk slāpekli augsnā var iedabūt, ja mēslus ved, ārda un iear smidzinošā lietus lai-

kā, ja tikai augsna nav par slapju un arklis to pārmērīgi neziež.

Kūtsmēslu uzdevums papuvēs un arī citās augsnās ir nevien ievadīt augu uzturvielas un baktērijas, bet arī, un lielā mērā, palīdzēt veidot un stiprināt augsnas struktūru. Ar strādāšanu vien nevar struktūru pienācīgi salabot, vajadzīgas arī cementētājas vielas graudīpu saistīšanai drupatās. Melnās un citu papuvju daudzie kopšanas darbi vainagojas ar sekmēm un atmaksājas tikai tad, ja augsnai piegādā vajadzīgo „cementu”. Kūtsmēsli ir viens no izejmateriāliem šo cementētāju vielu darīšanai augsnā. Tāpēc, jo vairāk kūtsmēslu dabū papuve, toties sekmīgāka ir augsnas struktūras veidošana. Kūtsmēslu devas svārstās robežās no 20—70, vidēji no 30—40 t uz ha. Lielākās devas jācenšas dot sevišķi smagām augsnām, jo tām struktūras labošana ir visnepieciešamākā.

Mēslus iearot, jācenšas tos guldīt augsnā iespējami vienmērīgi un labi apsegt. Virs augsnas palikušie mēsli ir vismaz pa pusei zuduši. Lietojams labs drupinātājs un labs sedzējs arklis. Lietderīgi netiekties pēc platām vagām. Iearšanas dziļums var svārstīties 10—15 cm robežās: vieglās un sausās augsnās tam jābūt lielākam, smagās un valganās — mazākam.

Rūpīgi koptā papuvē augsna mēslus iearot labi drūp un papildstrādāšana tūlīt nav vajadzīga. Mazāk koptā papuvē drupšana ir vājāka un pēc mēslu iearšanas derīga šļūšana. Slikti koptā papuvē mēslus iearot rodas prāvi gabali, kuŗu drupināšanai nepieciešama velšana. Ar kūtsmēsliem ievada augsnā nezāļu sēklas un mēslus iearot paceļ uz augšu nezāļu sēklas arī no dziļākām augsnas kārtām. Tāpēc aršanai seko (it sevišķi labi koptā papuvē) strauja nezāļu dīgšana un augšana. Spēcīgākas lietus gāzes sablīvē augsnas virsējo slāni. Nezāles iznīcināmas un virskārtna uzirdināma ar ecēšanu vai citāda veida seklaķu strādāšanu.

Arklis novieto kūtsmēslus augsnā slāņos. Mēsliem sairstot, radušās trūdvielas arī paliek slāņojumos. Tādā stāvoklī tās nespēj sniegt augsnai visus iespējamus labumus. Izvirzās papuves kārtošanas nepieciešamība. Kārtošanas galvenais uzdevums ir — sajaukt sairuso kūtsmēslu masu ar aŗamkārta zemi, lai no mēsliem radušās cementētājas vielas to tapšanas stadijā pievadītu visām augsnas daļiņām. Kārtošanai nozīme tikai tad, ja to izdara pareizā laikā. Agri kārtojot, mēsli nav pietiekami sairusi, tos nevar augsnā vienmērīgi iearot. Kārtošanu novēlojot, šķīstošās, mēslu iršanā radušās organiskās skābes pārveidojas nešķīstošos sāļos, kuŗiem nav vairā cementētājas spējas un kuŗu izjaukšanas nozīme aŗamkārta ir lieka. Istais kārtošanas laiks ir tad,

kad mēslu salmu daļas augsnā vēl ir saskatāmas, bet pieskaroties tās viegli sadrūp. Šis laiks nav ilgstošs un, tam iestājoties, kārtošana veicama steidzīgi. Labāk kārtošanu pasteidzināt, nekā novēlot. Kārtošanas laiks pieskaņojams arī ziemāju sējas laikam. Nav pieļaujams kārtoēt vēlāk par 2—3 nedēļām pirms ziemāju sējas. Vēli kārtoata augsnā līdz sējai nenosēžas, bet pēc ziemāju sadīgšanas sēžoties, tā sarausta jauno augu saknītes, augi izcilājas un vājinās ziemāju pārziemošana. Ja apstākļi spiež kārtošanu novēlināt, tad aŗamkārta irdenuma mazināšanai derīgi likt darbā apakškārta blīvētāju.

Papuves augsnas kārtošanas arklam jābūt labam drupinātājam, jaucejam. Tā kā kārtojamā melnās papuves augsnā parasti ir irdena un prasa salīdzinot mazāku vilkmes spēku, tad darba roku taupīšanas nolūkā var lietot divlemešu arklus. Lai uzvirzītu virsū iepriekšējās aršanās neskarot augsnas slāni ar nezāļu sēklām un lai piejauktu aŗamkārta zem kūtsmēsliem esošo augsnu, kuŗā ieskalotas mēslu sastāvdaļas, tad kārtošanas dziļumam jābūt lielākam par mēslu iearšanas dziļumu, jāsniedzas visā aŗamkārta dziļumā. Lai sairusos mēslus labāk izjauktu, vāgas virzāmas šķērsām mēslu iearšanas vāgu virzienam. Jaukšanas pastiprināšanai lietderīgas šauras vāgas.

Papuves augsnas kārtošanas lietderību nereti noliedz. Praktiski aizrāda un dažos izmēģinājumos apstiprinās, ka kārtošana ziemāju ražu nevien neuzlabo, bet tai pat kaitē. Ievērojams, ka kārtošana, kā katra cita aršana, traucē baktēriju darbu, zāvē aŗamkārta, dažkārt pārmērīgi augsnu irdina. Ja kārtošanā sasniegtie labumi ir lielāki par tiem lidzejošiem ļaunumiem, tad panākums ir labs, un otrādi. Labus panākumus nosaka galvenā kārtā pareiza, mēslu sairšanas pakāpei pieskaņota laika izvēle. Dažos izmēģinājumos nokavēta kārtošana samazinājusi ziemāju ražu par 30%. Tāpat kārtošanai nav nozīmes un tā var būt kaitīga papuvēs, kas dabū maz vai nedabū nemaz kūtsmēslu; dažos izmēģinājumos nemēslootu papuvju kārtošana samazinājusi ražas par 10 līdz pat 25%.

Kārtošanu var aizstāt dziļa atsperšana. Atsperu kultivators vai sliktākā gadījumā atsperu ecēša mēslus izjauc labāk par arklus, bet nepaceļ apakšējo aŗamkārta slāni ar nezāļu sēklām un ieskalotām kūtsmēslu sastāvdaļām. Pēc kārtošanas tūlīt, ja vajadzīgs, lauks šļūcams.

Ja papuves lauks labi kopts, tad kārtošanai seko nezāļu sēklu pastiprināta dīgšana un nezāļu spēcīga augšana. Dīgst sēklas, kas pirms kārtošanas atradās kūtsmēslos un apakšējā aŗamkārta slānī. Zvēres un pērkones atīsta lielas, biezas, zilganzaļas lapas. Nezāļu bagātīga un spēcīga augšana uzskatāma par labu pazīmi: jo vairāk

sēklu dīgst, toties lielākā skaitā tās iznīcina; nezāļu spēcīgais augums liecina par augsnā labi nokārtotiem augu augšanas apstākļiem. Paredzot lauku apsēt rindsējā, pēc kārtošanas dīgsto-

šās nezāles iznīcināmas ar iespējami sēklāku strādāšanu, lai nevērstu augšā sēklas no augsnas slānīšiem, kuņus neskaļ sējammašīnas lemesīši (viengadīgo nezāļu sēklu uzvēršana nav bīsta-

ma, jo to dīgstus iznīcina ziemas sals). Paredzot lauku apsēt izklaidisējā, nezāļu skaušanā skaņams augsnas slānis, kurā iestrādā ziemāju sēklu. Tanī līdz sējai nezāles izdiedzējamas.

TĀ NODROŠINĀSIM ZIEMĀJU LABU PĀRZIEMOŠANU

Agr. J. Lielmanis

Kaņa laika apstākļos ziemāju labību labai pārziemošanai ir lielāka nozīme kā miera laikos, jo pārtikas līdzekļu kaņa laikā daudz un dažādu apstākļu dēļ ražo mazāk kā parasti. Ziemāju labību laba pārziemošana ir lielā mērā atkarīga no laika apstākļiem rudenī, ziemā un pavasarī, kuņus grozīt nav cilvēku spēkos. Tomēr nereti varam novērot, ka diviem kaimiņiem, kuņi saimnieko uz vienādām augsnām, ziemāji pārziemojuši ļoti dažādi — vienam labi un pat teicami, bet otram pilnīgi iznīkuši. Šādām parādībām par iemeslu var būt tikai augsnas apstākļi, kuņus viens kaimiņš izveidojis pārziemošanai labvēlīgus, bet otrs — nepiemērotus. Tā tad arī paša zemkopja rokās ir pietiekami spēcīgi ieroči ziemāju labas pārziemošanas nodrošināšanai, kuņus izlietojot, ziemāji nepārziemo tikai ļoti retos gadījumos. Apskatīsim, kādi līdzekļi ir zemkopja rīcībā ziemāju labību labas pārziemošanas sekmēšanai.

Labi nokārtoti ūdens apstākļi nereti izšķirīgi ietekmē ziemāju pārziemošanu. Arī šogad, kad ziemāju labības caurmērā ir labi ziemojušas, tomēr redzam, ka zemākās nedrenēto lauku vietās un vispār zemākos laukos, ar tuvāku pamatūdeni, ziemāju labības ir pilnīgi vai pa daļai iznīkušas. Atkarībā no augsnas tipa, pamatūdenim jābūt vasaras pusgadā 50—150 cm dziļumā. Smilts augsnās, it sevišķi ja smilts ir rupjgraudaina, pamatūdenim jābūt augstākam kā smaga māla augsnās, kuņam daudz labāka kapillāritāte (spēja vadīt pamatūdeni uz augšu pa sīkajām zemes spraudziņām). Pašreizējos kaņa apstākļos mums nav iespējams lielākā mērā nodarboties ar grāvju rakšanas un drenēšanas darbiem. Augstākais, ko mēs šai ziņā varam darīt, ir veco grāvju pārtīrīšana, drenu kontrolaku un drenu izteku turēšana kārtībā, kā arī virsūdens noteku vadziņu izdzišana rudenī, zemākās vietās, pēc ziemāju apsēšanas. Lauki ar stipri augstu pamatūdeni jāar dobēs, līdz ar to sabieznot aļamkārtu un pacelt augu sakņu augsšanas vidi tālāk no pamatūdens. Aršanu dobēs šādos apstākļos izdara vairākās vietās Latvijā un arī ārzemēs. Aršana dobēs ir pagaidu izlīdzēšanās un nedod tik labus panākumus kā drenēšana.

Kviešus vai rudzus?

Kaņa laikā ir daudz un dažādu iemeslu, kas liek ziemas kviešu audzēšanu sašaurināt un toties paplašināt ziemas rudzu sējumus. Rudzi ir ziemcietīgāki, dod augstākas saļmu ražas, iz-

tiek ar mazāku mēslojumu (kas ir ļoti svarīgi pašreizējā minerālmēslu trūkumā), labāk par kviešiem nomāc nezāles un ir labāks priekšaugšs. Ilggadēji zemkopju piedzīvojumi katrā gadījumā ļaus izšķirties par vienu vai otru no šiem augiem, vadoties tikai no ilggadējām kviešu un rudzu caurmēra ražām, jo cenas pašreiz vairs nerunā par labu kviešu audzēšanai. Kūdras un dumbra augsnās nedroši ziemo kā vieni, tā otri. Šogad Zemgalē laikam gan labāk par rudziem ir pārziemojuši kvieši. Caurmērā par ilgākiem gadiem tomēr, liekas, arī Zemgalē labāk pārziemo rudzi, bet tas vislabāk zināms katram zemkopim pašam.

Augsnas sagatavošanas veids

lielā mērā ietekmē ziemāju labību labu pārziemošanu. Ābolīņa papuves ziemojumiem jāuzsāk strādāt vislabāk jau jūlija sākumā, tūlīt pēc pirmās zāles novākšanas, tās sekli uzaļot vai uzlobot un turēt tīras no nezālēm un irdenas, lai augusta beigās izdarītu aršanu pilnā dziļumā. Šī jau jūlija sākumā uzsāktā ābolīņa sastrādāšana pēc 8-gadīgiem Lietuvā 3 izmēģinājumu vietās izdarītiem izmēģinājumiem paceļ sekojošo ziemāju ražas rudziem par 28,3% un kviešiem par 37,5%, salīdzinot ar parasto vienreizējo aršanu augusta beigās, pie kam pierādījies, ka ir pilnīgi vienalga, vai jūlija sākumā izdara aršanu pilnā dziļumā, vai tikai seklu lobīšanu. Tāpat mūsu bijušās Valmieras lauksaimniecības izmēģinājumu stacijas pētījumos pierādījies, ka melnā un agrā papuve dod par 26 līdz 30% augstākas ziemāju labību ražas pār vēlo Jāņu papuvi. Tagad, trūkstot minerālmēsliem, šīs izšķirības būs vēl lielākas par labu melnajai un agrajai papuvei.

Labai pārziemošanai ļoti svarīgi, lai no beidzamās dziļākās aršanas līdz ziemāju sējai pārietu vismaz 2—3, smagākās augsnās pat 4 nedēļas. Pretējā gadījumā augsna turpina sēties pēc apsēšanas un ziemāji slikti iesakņojas un vāji ziemo. Šeit jāņem vērā, ka vairumam mūsu zemkopju nav ne apakškārtas blīvētāju, ne smagāku veltnu svaigas uzartas, nenosēdušās augsnas pieblīvēšanai, kādēļ mums beidzamā dziļākā aršana jāizdara pietiekami agri pirms sējas. Jo smagāka ir augsna, jo lielāka vēriņa jāpiegriež šim apstāklim. Tādēļ, ja papuvju kārtošanu nevar izdarīt pietiekami agri, tad kārtošana ar arklū jāaizstāj ar dziļāku atsperu rīku darbu.

Trūkstot minerālmēsliem, no dabas mazāk auglīgās augsnās aizņemtās papuves jālieto tikai tik daudz, cik to prasa lopbarības nodrošināšana. Bijušās Valmieras lauksaimniecības izmēģinājumu stacijas pētījumos viķauzu un otrā gada ābolīņa papuves deva par apmēram 30% zemākas ziemāju ražas par agrajām un melnajām papuvēm. Tagad, trūkstot minerālmēsliem, šīs izšķirības būs vēl lielākas. Cita lieta ir, ja kūtsmēslu daudzums atļauj tos dot tieši viķauzām un arī vēl otrreiz pēdējām sekojošiem ziemājiem.

Sējas laikam ziemāju labu ražu un pārziemošanas nodrošināšanai ir ievērojama loma. Vairumā gadījumu ziemāju labības iesējam par vēlu, retāk par agru. Ilggadēji Stendē un citās Latvijas izmēģinājumu iestādēs izdarītie sējas laika izmēģinājumi rāda, ka Latvijā labākais ziemāju sējas laiks ir starp 25. augustu un 15. septembri. Mazāk iekoptās un iemēslojās vai dabiski mazāk auglīgās augsnās augstākas ražas iegūst, sējot augusta beigās. Turpretim spēcīgi iemēslojās augsnās augusta beigū sējumi ilgos un siltos rudenos var pārzelt, un tur ziemāju sēja jāizdara ap septembra vidu. Ar biežāku sēju nevar izlīdzināt vēlāko sējumu zemās ražas. Septembra beidzamā dekadā sēto ziemāju zemākās ražas mums pašreiz nav iespējams izlīdzināt un pacelt ar lielākām slāpekļa mēslu devām, kā tas bija agrāk.

Sēklas kodināšana jāizdara katru rudenī. Dažos gados, kad ziemāju sēkla stipri inficēta ar sniega pelējumu, kodināta sēkla var dot 2—3 reizes augstākas ražas par nekodinātu vai izglābt pat no pilnīgas neražas.

Šķirnes nozīme pārziemošanas nodrošināšanā ir liela. Vissliktākos augsšanas apstākļos, kūdras un dumbra augsnās, laukos ar augstu pamatūdeni vai arī lauku zemākās vietās drošāk par citām rudzu šķirnēm ziemos Jāņa rudzi vai sīkgraudainie vietējie rudzi. Normālos ziemošanas apstākļos par 14—30% augstākas ražas dos Latvijas izkoptās rudzu šķirnes — Stendes, Auces un Priekuļu rudzi. Starp Latvijās izkoptām šķirnēm praktiski vērā ņemamu izšķirību ziemcietības ziņā nav. No Latvijas kviešu izkoptām šķirnēm visziemcietīgāki ir Priekuļu kvieši, bet tā kā labāki iekoptās augsnās tiem saimi par vājiem, tad šādās augsnās to vietā jāsej Stendes Viestura un Kursas kvieši. Kuņiem arī ir laba ziemcietība.

Z I E M Ā J U S Ē K L A S S A G Ā D E

Agr. R. Eidemanis

Pārtikas apgādē viens no svarīgākiem lauksaimniecības ražojumiem ir maizes labība un no maizes labības — vispirmā kārtā rudzi. Lai nodrošinātu maizi nākošajam gadam, ziemāju sējampatība šogad jāpalielina, sasniedzot pirmskara stāvokli, t. i. apsējot tādas pašas platības kā 1939. gadā. Šī uzdevuma izpildīšanā pārējo faktoru starpā ievērojama nozīme ir arī pareizi nokārtotai sēklas apgādei.

Galvenā prasība ir, ka sēkla jāsaģādā laikus. Traucējumi un nokavēšanās sēklas apgādē varētu ļoti nelabvēlīgi ietekmēt ziemāju sēju un samazināt nākamā gada ražu. Agrākos gados Latvijā bija parasts turēt klētīs sēklu ziemājiem no iepriekšējā gada ražas, tāpēc tad nebija jābaidās par ziemāju sēklas trūkumu. Tagad lauksaimniekiem klētīs sēklu rezerves nav un arī maizes labības ir tikai tik daudz, lai varētu iztikt līdz jaunai ražai. Visa ziemāju sēkla šogad jāiegūst vienīgi no šā gada ražas.

Miera laika apstākļos ziemāju labības izkulšana mums nesagādāja nekādas grūtības, un, izlietojot pēc vajadzības arī iepriekšējā gada ražas rezerves, bez kādām grūtībām pats no sevis nokārtojās arī ziemāju sēklas saģādes jautājums. Tagad apstākļi ir citādi. Kuļammašīnas ir daudz sliktākā stāvoklī kā agrāk, tās stipri nolietotas un trūkst materiālu to remontēšanai. Tāpat ir grūtības ar dzinējspēku, degvielām un ziežvielām. Šo iemeslu dēļ ziemāju izkulšana stipri aizkavējās arī pagājušā un aizpagājušā rudenī un sēklas trūkuma dēļ nokavējās arī ziemāju sēja.

Izmēģinājumi rāda, ka sējas laiks lielā mērā ietekmē ziemāju ražas. Vēlu sēti ziemāji, salīdzinot ar īstā laikā

(līdz septembra vidum) sētiem, dod apm. par 25% zemākas ražas. Ievērojot to, mums jācenšas panākt, lai visu sējai vajadzīgo sēklu varētu izkult ne vēlāk kā līdz septembra vidum, lai ziemāju sēju pilnos apmēros laikā nobeigtu. To iespējams panākt, pareizi noorganizējot kulšanas darbus un laižot darbā visas kuļammašīnas, kuļas vien iespējams savest darba kārtībā.

Saprotams, ka laikā no ziemāju ražas ievākšanas līdz sējai nekādā ziņā nav iespējams ziemājus izkult visās saimniecībās. Lai nokārtotu sēklas apgādi, katrā pagastā jāizrauga zināms skaits saimniecību, kuļās kulšana jāveic vispirmā kārtā, lai tās varētu izniegt ziemāju sēklu pārējām tuvākās apkārtnes saimniecībām. Kulšanas darbi vispirms paredzami atzītās ziemāju sēklas pavairošanas saimniecībās un pēc vajadzības arī pārējās saimniecībās ar labiem ziemāju sējumiem, lai apgrozībā nāktu tikai augstvērtīgs sēklas materiāls. Agronomiskiem darbiniekiem, apriņķu un pagastu lauksaimniecības savienības vadītājiem un pagastu vecākiem jā rūpējas par kulšanas darbu netraucētu norisi, jau laikus izstrādājot kuļammašīnu maršrutus, vadoties no aprēķina, lai līdz sējas laikam būtu iespējams visas saimniecības apgādāt ar sēklu. Panākumi lielā mērā būs atkarīgi no tā, cik lietderīgi un rūpīgi būs izstrādāti kuļammašīnu maršruti un kā nokārtota lauksaimnieku savstarpējā izlīdzēšanās ar sēklu. Katram lauksaimniekam jau laikus jāzina, kādās tuvākās saimniecībās ziemāju sēklu varēs saņemt un jau iepriekš jāvienojas par sēklas iegādi, lai sējas laikā nebūtu veltīgi jāmeklē, kur to dabūt. Te nepieciešama pašu lauksaimnieku cieša sadarbība, savstarpēja sa-

prašanās un laba griba palīdzēt saviem kaimiņiem.

Sēklas iegādei no saimniecībām, kuļās ziemāji tiek iepriekš kulti, lauksaimniekiem pagasta valdē jāizņem attiecīga apliecība, kuļā jāuzrāda paredzētā sējampatība un izsniedzamais sēklas daudzums. Uz vienu hektaru rudzu sējampatības var saņemt ne vairāk kā 180 kg, uz vienu ha ziemas kviešu — 200 kg sēklas materiāla. Pagastu valdēm jā raksta saimniecību saraksts, kuļām šādas apliecības izdotas, sarakstā atzīmējot apsējai paredzēto platību un iegādājamās sēklas daudzumu. Pret pagasta valdes apliecībām pārdotā sēklas labība tiek ieskaitīta obligātā nodevā un par to lauksaimnieki saņems prēmijas. Saimniecībām, kas sēklu saņēmušas, pildot obligāto nodevu, papildus jānodod attiecīgs daudzums maizes labības.

Atzītā ziemāju sēklas materiāla — elites, oriģinālsēklas, pirmā un otrā daudzējuma sēklas sadali no pavairošanas saimniecībām, kārtos rajonu agronomi. Šogad atzītās ziemāju sēklas būs ievērojami vairāk kā iepriekšējos gados, jo pagājušā rudenī ar to apsētas daudz lielākas platības. Tāpēc šoruden lauksaimniekiem būs izdevība diezgan plašos apmēros izmantot šo sēklas uzlabošanai savās saimniecībās.

Augstvērtīgs sēklas materiāls ir viens no svarīgākiem ražu celšanas līdzekļiem. Izmēģinājumi rāda, ka mūsu izkoptās rudzu šķirnes dod par apm. 30% augstākas ražas kā neizkoptās. Starpība izkopto un neizkopto šķirņu ražās ziemājiem ir ļoti liela, tāpēc sēklas apmaiņai piegriežama sevišķa vērtība. Lauksaimniekiem, kas atzīto sēklu šoruden vēlas iegūt, jau laikus jāpieteicas pie rajona agronoma.

Z I E M Ā J U S Ē K L A J Ā K O D I N A

Agr. H. Eglīte

Mūsu rudzu ražas ir stipri svārstīgas. Viens no visnelabvēlīgākajiem faktoriem, kas ietekmē ražas, ir Fusariu m sēnišu ierosinātais sniega pelējums. Rudzu laukā sniega pelējuma sēnītes nonāk ar inficētu sēklu, pa daļai tās kā trūdēdes mājā arī augsnā. Ar sniega pelējumu inficētā sēkla rudenī vāji dīgst. Saslimušiem asniem grūti izlauzties cauri sēklu sedzējai augsnas kārtai un tādēļ daļa asnu jau rudenī neuzdīguši sapūst. Pavasarī, sniegam kūstot, asni pārklājas ar zirnekļa tīklam līdzīgu rožainu pelējuma plīvuru. Stipri inficētie asni pieplok zemei un iet bojā. Sniega pelējuma attīstībai labvēlīgos gados rudzu ražas ir stipri zemas. Ir bijuši gadi, kad sakarā ar sniega pelējuma postījumiem Latvijā caurmērā ievākts tikai 6—8 kv rudzu

no ha. Pašreizējos kara apstākļos katrā lauksaimnieka pienākums ir nodrošināt ziemāju ražu pret sniega pelējuma postījumiem, kas ir viegli izdarāms. To panāk, kodinot ziemāju sēklu ar ķīmiskiem līdzekļiem. Kodnes nonāvē graudu apvalkā ieviesušos sniega pelējuma sēpotni. Cik lieli panākumi ir ziemāju sēklas kodināšanai, to liecina ilggadīgie ziemāju sēklas kodināšanas lauku izmēģinājumi, kā arī augstākas un stabilākas ražas to lauksaimnieku saimniecībās, kas sēj kodinātu sēklu. Ar sēklas kodināšanu, pēc Augu aizsardzības institūta izdarītiem mēģinājumiem, rudzu graudu ražas celtas caurmērā par 26%. Atsevišķos gados, kad sniega pelējums parādījies postīgi, sasniegti ievērojami augstāki ražu pieaugumi. Lauksaimnieki šo svarīgo

ziemāju sēklas kodināšanas nozīmi sāk arvien vairāk izprast, uz ko norāda pēdējos gados strauji pieaugušais kodnes patēriņš, kā arī ar kodinātu sēklu apsētās ziemāju lauku platības.

Sniega pelējuma novēršanai sēkla vispirms rūpīgi jānošķiro, jo sīkie graudi ir visstiprāk inficēti ar sniega pelējuma sēpotni. Pēc tam graudi jākodina. Sēklu kodina ar sauskodnēm un slapjkodnēm. Ievērojot lielās priekšrocības, kādas dod sauskodināšana, salīdzinot ar slapjkodināšanu, pēdējos gados vairums lauksaimnieku lietoja tikai sauskodnes. Pagājušā gadā patērētāju biedrībās bija dabūjamas tikai sauskodnes un tāpat tas būs arī šogad.

Pret sniega pelējumu jākodina kā rudzi, tā arī kvieši. Kviešiem sniega pelējums parasti nenodara tik lielus

zaudējumus, kā rudziem. Bet kviešu ražas nereti stipri samazina kviešu ciētās melnplaukas. Tās arī iespējams novērst, sēklu kodinot.

Sauskodināšana prasa maz darba un laika. Kodinot ar sauskodnēm, nepieciešama kodināšanas mucīņa. Graudus ieber mucīņā līdz $\frac{2}{3}$ no tās tilpuma, graudiem uzber attiecīgo daudzumu sauskodnes, mucīņu aiztaisa un griež

3 minūtes ar 40—45 apgriezieniem minūtē. Šādi apstrādātus graudus ber maisos un noglabā līdz sējai. Lietojot sauskodnes, nav jābaidās no graudu pēcinfekcijas, jo slimības dīglu nonāvēšana notiek pēc sēklas iestrādāšanas augsnā, kad augsnes mitrums šķīdina sēklai pielipušās sauskodnes pārslīpas. Kam pašam savā saimniecībā nav kodināmās mucīņas, tas var to patapināt no kaimiņa vai dabūt lietošanai no

lauksaimniecības biedrības. Pirms kaļa visām lauksaimniecības biedrībām bez maksas tika izsniegtas vismaz 2 kodināmās mucīņas un vairumam lauksaimniecības biedrību tās ir arī vēl tagad. Kodināšanai noder arī vairs nelietojamās sviesta kuļamās mucīņas.

Katru 50 kg (3 pudu) rudzu un kviešu sēklas kodināšanai vajaga 100 kg sauskodnes.

KĀ ŠOGAD ORGANIZĒT LABĪBAS NOVĀKŠANU UN KUĻŠANU?

J. Irbe

Ražas novākšana būs uzdevums, kas prasīs no lauksaimniekiem vislielāko piepūli, tādēļ tai jāgatavojas ar lielu rūpību un nopietnību, jau laikus sakārtojot visus tehniskos palīglīdzekļus, kas var šo darbu paātrināt un atvieglot, un izdomājot un noorganizējot pašu darbu.

Vislielāko ražas novākšanas darba atvieglojumu, zināms, var dot attiecīgas mašīnas. Tās tad arī jācenšas likt darbā visur tur, kur vien ar tām iespējams strādāt. Par laimi mūsu lauksaimnieku rīcībā ir tik daudz zāles un labības plaujammašīnu, ka ar tām var viegli nopļaut visus zālājus un labības laukus, ja tikai izprot šāda darba lielo saimniecisko nozīmi un mašīnu īpašnieki ar tām strādā ne tikai savās, bet arī kaimiņu saimniecībās. Labības, piem., rudzu plaušanu tad vislabāk organizēt tā, lai mašīnai līdzī iet tik daudz cilvēku, ka spēj tās nopļaut labību tūlīt nokopt, t. i. sasiet kūļos un sasliet statos. Mainot zirgus, ar labības plaujammašīnu var vienā dienā nopļaut līdz 3 ha rudzu. To sasiešanai kūļos un sasliešanai statos vajadzīgi 5—6 čakli strādnieki. Vienai saimniecībai tagad nebūs iespējams tik daudz strādnieku dot. Bet itin viegli to var izdarīt divas vai trīs kaimiņu saimniecības kopā, strādājot pēc kārtas katrā saimniecībā un tā visā pilnībā izmantojot labības plaujammašīnas darba spējas. Nopļaut rudzus un atstāt tos kopīgās uz zemes ir riskanti, jo lietum uznākot tie piemirst un vēlāk ir grūti izžāvējami. Bet plaujot tikai tik daudz, cik var nokopt 2—3 cilvēki, tiek izmantota tikai apm. puse no mašīnas darba spējām.

Visai nopietns uzdevums šai vasarā un rudenī būs — labības kuļšana. Materiālu un amatnieku trūkuma dēļ daudzās līdz šim lietotās kuļammašīnas neizdosies izremontēt un savest darbā kārtībā. Tomēr lietas labā jā rūpējas, lai darba spējīgu kuļammašīnu būtu pēc iespējas vairāk. Šai virzienā domājot un strādājot nav tik daudz jāievēro atsevišķu cilvēku, kā vispārējas intereses un vispirms jāsaved darba kārtībā tās kuļammašīnas, lokomobiles, traktori un motori, kas prasa tikai nelielu remontu, lai ar tām jau uzsāktu ziemāju kuļšanu, tikko tie būs pietiekami izžuviši. Katrai pagasta pašvaldībai jā rūpējas par to, lai pagastā

būtu vismaz viena tāda kuļamgarnitūra, kas varēs uzsākt kuļšanas darbus, tikko rudzi būs ievesti šķūņos. Ja tad atliks laika un būs vajadzīgie materiāli, varēs labot un gatavot vasarāju kuļšanai arī citas kuļamgarnitūras.

Godrīz visi lauksaimniecības darbi jāveic noteiktā laikā. Noteiktā laikā būs jāizdara nākošajā rudenī arī ziemāju sēja. Bet ir vairāk kā skaidrs, ka ar samazinātu kuļamgarnitūru skaitu nebūs iespējams izkult ziemājus visās saimniecībās, lai katra no tām varētu pati sagatavot savu ziemāju apsēšanai vajadzīgo sēklu. Tāpēc pagastu valdēm kopā ar rajonu agronomiem un lauksaimniecības vadītājiem jāizstrādā un stingri jānoteic kuļamgarnitūru darba maršruts, izdarot kuļšanu vispirms ziemāju sēklaudzētāju saimniecībās vai arī tādās saimniecībās, no kurām var dabūt lielāku daudzumu pietiekami laba ziemāju sēklas materiāla izdalīšanai apkārtnes saimniecībām.

Lauksaimnieku rīcībā tagad ir apmēram viens tūkstotis traktoru, kam piebūvēti ģeneratori to darbināšanai ar malkas gāzi. Kuļšanas darbam tie sevišķi labi piemēroti. Jāgādā tikai par to, lai tie var strādāt bez traucējumiem un jau laikus jāizžāvē un jāsamalcina lapu koku malka, jā sagādā iepildīšanai kurtuvē vajadzīgās koka ogles, jāiekrāj motora eļļa u. t. t. Tāpat ar nelielu remontu ir savedamas darba kārtībā vismaz puse no lauksaimniecībā nodarbināmām lokomobīlēm. Šādu lokomobīļu arī būs viens tūkstotis. Caurmērā uz pagastu tad iznāk apmēram četras kuļšanas darbiem izmantojamas spēka mašīnas.

Pēc 1939. g. statistikas Latvijā skaitās 3826 ar mehānisku spēku darbināmas tīrkūlēja kuļammašīnas. Pieņemot, ka vismaz $\frac{1}{3}$ no tām prasa tikai vieglu remontu, ko var izdarīt pat mājas kārtībā, pieliekot jaunus trumuļa stieņus un izlabojot vai apmainot sadīlušos gultņus, var dabūt arī spēka mašīnām atbilstošu kuļammašīnu skaitu. Laimīgā kārtā kuļammašīnās visātrāk dilstošās un visbiežāk apmaināmās daļas — trumuļa stieņi, ir krājumā pietiekamā daudzumā Turībā Rīgā, kur tie saņemami ar LGD Mechanizācijas daļas katrreizēju atļauju. Tāpat krājuma ir, kaut gan ļoti ierobežotā daudzumā, kuļammašīnām vajadzīgie lodī-

šu gultņi, kuļus arī nelielā skaitā pret atļaujām izsniedz vieglāk remontējāmām mašīnām. Dažādus kuļammašīnu sietus gatavo Aug. Kurava stieņu audumu fabrika Rīgā. Ar attiecīgu LGD Mechanizācijas daļas atļauju katrā atsevišķā gadījumā tie jāpasūta caur Turību.

Neliels daudzums dažu izmēru dzelzs un tērauda, kas atvēlēts lauksaimniecības mašīnu un rīku remontam, sadalīts pa apriņķiem un nosūtīts patērētāju biedrībām apriņķos, kur vajadzības gadījumos tas būs dabūjams. Speciāli kuļammašīnu un lokomobīļu remontam pieprasītās rezerves daļas un materiāli vēl gaidāmi.

Lielākas grūtības kuļšanas darbos radīs vajadzīgo lielo un mazo dzensiksnu trūkums, jo līdz šim piešķirto un uz priekšu paredzamo dzensiksnu skaits ir pārāk mazs un esošo vajadzību nevar apmierināt. Bet arī šī grūtība jāpārvar, liekot darbā to kuļamgarnitūru dzensiksnu, kas nav tik drīz savedamas darba kārtībā, vai arī noorganizējot siksnu aušanu no vietējām šķiedrvielām — līnēm un kaņepājiem, ko daži apriņķi jau dara.

Kuļammašīnas darba spējas ir lielā mērā atkarīgas no tā, kā noorganizēta kuļammašīnas apkalpošana darba laikā. Še galvenā loma ir kuļammašīnas vadītājam. Tāpēc pagastu pašvaldībām vajadzētu padomāt par prēmiju izsniegšanu centīgākiem un veiksmīgākiem kuļammašīnu vadītājiem.

Labības un it sevišķi ziemāju kuļšana iekrīt tanī laikā, kad lauksaimniecībā visvairāk steidzamu darbu, kuļus nevar ne atlikt, ne nokavēt. Katru gadu šinī laikā lauksaimniecībā ir bijis jūtams darba spēka trūkums un lai tos visus laikā padarītu, lauksaimniecībā nodarbinātiem cilvēkiem ir bijis jāstrādā ar lielu spēku piepūli. Šogad lauku saimniecībās cilvēku darba spēks jau ir stipri ierobežots un tāpēc kuļšanas laikā darba spēka trūkums būs vēl stiprāk sajūtams. Kā sekas tam var būt vai nu kuļšanas vai arī vasarāju un sakņaugu ražas novākšanas un ziemāju sēšanas novēlošana. Mūsu zemē, kur klimata apstākļi šad un tad izdara neparastus lēcienus, šādi darbu novēlošanai var būt visai jaunas sekas. Tautas un kaļa saimniecība uz noteiktāko prasa, lai šogad tas nenotiek.

NEZĀĻU RAVĒŠANA CEĻ LINU RAŽAS UN IETAUPA DARBA SPĒKU LINU NOVĀKŠANĀ

Agr. V. Zeibots

Nezāles ir zemuņu lielākie ienaidnieki un jo bīstamās tās ir linu ražotājiem. Nezāļu radītie zaudējumi dažos gados ir pārāk lieli, lai tos atstātu bez ievērības. Katra linu audzētāja interesēs ir piegriezt nezāļu apkaļošanai savos laukos vislielāko vērību, ne vien ar pareizu augšnas strādāšanu, bet veltījot vislielāko uzmanību nezāļu izskaušanai augšanas laikā.

Nezāļu radītais posts ir visai daudzpusīgs. Patērējot lielā vairumā liniem nepieciešamās augu uzturvielas, mitrumu, siltumu un mazinot pārējo linu augšanas apstākļu pilnīgākas izmantošanas iespējas, tās lielā mērā samazina stiebrīņu, šķiedras un sēklu ražas, pazemina šķiedras saturu stiebrīņos un šķiedras kvalitāti. Nomācot linu sējumus, nezāles veicina dažādu slimību un kaitēkļu izplatīšanu, kā arī veicina linu ātrāku veldrēšanos, kas saistīts ar lielāku darba spēka patēriņu linu plūksnā un atpogulošanā. Šai vasarā, kad linu novākšanā dārga būs katra darba roka, jāizmanto visas iespējas un līdzekļi, lai darba spēka taupīšanu varētu veikt ar linu ravēšanu. Tas izklausās tagad mazliet neparasti, jo iepriekšējās vasarās šim jautājumam bijām parādusi paiet vieglāk garām. Tagad, kad darba apstākļi ražas novākšanā būs smagāki kā citās vasarās, šis apstākļis darba spēka taupīšanā pelna vislielāko vērību. Jāsaka, ka linu lauku ravēšana arī prasa daudz darba, sevišķi stipri nezālainos sējumos, bet tā kā šis darbs iekrīt vasaras brīvākā laikā un tajā ar vislabākām sekmēm var saistīt laukos esošo jaunatni, tas ir viegli veicams un dos svētīgus panākumus.

Nezāles spēj daudz ātrāk un vieglāk piemēroties augšanas apstākļiem un izmantot tos savā labā daudz labāk par liniem. Sevišķi bīstamas nezāles ir linu augšanas sākumā, kad jaunie augi, līdz sakņu sistēmas izveidošanās un nostiprināšanās laikam gausi stiepjās garumā un maz spēj pretoties nezāļu uzmacībai. Nezāles šai laikā linus viegli pārāug un nomāc. Reiz nomākti, lini nespēj vairs gūt virsroku pār nezālēm un aiziet bojā. Ja citas kultūras, uzlabojoties augšanas apstākļiem, spēj zināmā mērā pašas ar nezālēm cīnīties, tad lini, sacensībā ar nezālēm, vienmēr ir zaudētāji.

Nezāles ir sevišķi kāras pēc augu uzturvielām un nolaupa liniem tās daudz lielākos vairumos, kādi nepieciešami linu normālas attīstības vajadzībām. Piemēram, linu laukos parastās nezāles: gušņa, pienenes, vārpata u. c. lielākās nezāles ar savu spēcīgo sakņu sistēmu un kupli lapotām virszemes daļām no ha patērē šādus uzturvielu daudzumus: gušņas — 138 kg tīra slāpēkļa, 31 kg fosforskābes un 117 kg kalija, pienenes — 67 kg tīra slāpēkļa,

29 kg fosforskābes un 160 kg kalija, vārpata — 48 kg tīra slāpēkļa, 31 kg fosforskābes un 69 kg kalija, bet vidēja linu raža — 45 kg tīra slāpēkļa, 30 kg fosforskābes un 60 kg kalija.

Skaitļi nepārprotami rāda, kādus milzīgus uzturvielu daudzumus nezāles nolaupa liniem. Sevišķi tas sakāms par slāpēkli un kaliju, ko nezāles patērē 2—3 reizes vairāk par liniem. Minētās uzturvielas visvairāk nepieciešamas arī pašiem liniem un tās pašreizējos kara apstākļos ar minerālmēsliem piegādāt nav iespējams. Linu ražas nodrošināšanai jāiztiek ar augsnā uzkrātām iepriekšējo gadu augu uzturvielu atliekām, bet ja tos pašus niecīgos daudzumos nolaupa nezāles, tad tīri dabiski, ka jāreķinās ar linu ražu strauju krišanos.

Nezāles nolaupa augsnai daudz mitruma, kas jo sevišķi nepieciešams linu dīgšanas un augšanas pirmajā posmā, līdz linu ziedēšanai, kad visintensīvāk norit linu masas pieaugums, kas saistīts ar lielu ūdens patēriņu. Tāpat nezāles atņem liniem daļu no nepieciešamā siltuma un saules gaismas. Nomāktie lini gaismas trūkuma dēļ sāk dzeltēt un vēlāk aiziet bojā.

Dažas nezāles linu plūksanas laikā grūti atšķirojamas no stiebrīņiem. Mirkšanas laikā tās paliek veselās un vēlāk, linu kulstīšanā, sajauktas ar šķiedru, bojā pēdējās kvalitāti un pavisam darba spēka patēriņu linu apstrādāšanā.

Ļoti bīstami linkopjiem tas, ka nezāles lielā mērā veicina linu veldrēšanos. Gadījumos, ja veldrēšanās notiek pirms linu ziedēšanas vai ziedēšanas laikā, jāreķinās ar linu ražas pilnīgu iznīcināšanu. Ja veldrēšanās sākas pēc linu noziedēšanas, tad iespējams iegūt nelielus daudzumus apmierinoša labuma šķiedras. Saveldrēti lini jāplūc zaļā stāvoklī, jo siltā un mitrā laikā tie ātri sāk bojāties. Šķiedra šādos stiebrīņos nav paspējusi vēl pilnīgi attīstīties un nobriest, tādēļ iegūtā raža ir ļoti zema.

Svarīgs apstākļis, ka saveldrētu, kā arī nezālainu linu plūksana prasa 1,5—2,0 un dažos gadījumos pat līdz 3 reizes vairāk darba spēka, kā tīru

linu plūksana, pie kam iegūtā raža ir ievērojami zemāka un sliktākas kvalitātes. Šis apstākļis ir tik svarīgs, ka šai vasarā tam nedrīkstam bez pienācīgās uzmanības paiet garām.

Nezāļu skaušanā augšanas laikā ir no svara divi paņēmieni: 1) ravēšana, izplūcot nezāles ar rokām, un 2) nezāļu sakņu izduršana. Kā vienā, tā otrā gadījumā jāreķinās vienīgi ar lielāko nezāļu iznīcināšanu, piem., gušņu, pieneņu, lēpju u. c., kamēr sīkākās nezāles; sūrenes, vārpatas, akļus, balandas, linu rudzīšus, idrus u. c. ar ravēšanu vai izduršanu varēs apkarot mazākā mērā. Sīkās, mazāk lapotās nezāles nodara linu laukam mazākus zaudējumus un to apkaļošanai pienācīga vieta jāierāda augšnas strādāšanas laikā, sēklas tīrīšanā u. c.

Nezāļu ravēšana jāsāk tūlīt pēc platlapju parādīšanās un to var turpināt, kamēr lini sasnieguši 10—15 cm garumu. Labāk sākt nezāļu skaušanu, kamēr tās vēl mazākas un nav pāraugušas linu sējumus.

Ravēšana prasa vairāk darba roku, kaut arī šeit labi var nodarbināt jaunatni un vecākus ļaudis. Daudz vieglāka, ātrāka un veicīgāka ir nezāļu izduršana ar koka kātiņā iestiprinātu un nezāļu sakņu pārduršanai piemērotu nazi vai šauru, asu kaplīti. Gušņu un pieneņu saknes izduramas pēc iespējas dziļāk. Sekli nodurto sakņu vietā ataug jauni dzinumi un vienas gušņas vietā tagad parādās 2—3 jaunas gušņas. Ja arī sakņu izduršana notikusi sekli, tad tajā laikā, kamēr attīstās jaunie dzinumi, lini paspējusi nostiprināties un sākuši strauji augt garumā, tā kā nezāles tur vairs nevar pāraugt.

Lielāko platlapju nezāļu izduršana neprasa daudz laika. Šeit var nodarbināt tos cilvēkus, kuriem citi lauku darbi izrādās par smagiem, pie kam darbs iekrīt brīvākā laikā. Nezāļu apkaļošanai linu laukā ar ravēšanu, vai vislabāk — izduršanu, kā ražas, tā arī darba spēka ietaupīšanā, linu novākšanā ir visai labi panākumi, kuru sasniegšana ir katra linkopja neatliekams pienākums.

Nezāļu apkaļošana linu laukos ar ķīmiskiem līdzekļiem ir maz pazīstama un kara laikā nebūs iespējama.

PAGURUMS CŪKU KŪTĪ

Agr. A. Venters

Visiem zināms, ka audzējot vienu un to pašu kultūru laukā vairākus gadus no vietas, nonākam pie stāvokļa, ka pat ar labu mēlošanu un pareizu augšnas apstrādāšanu attiecīgais augs vairs nepadodas. Runā, piemēram, par

āboliņa pagurumu u. t. t. Lai no šīs parādības izvairītos, lieto augu maiņu.

Līdzīga parādība novērojama arī cūkkopībā — cūku kūtīs. Tikko uzceltā jaunā kūtī cūkas no sākuma jūtas labi. Bet pēc vairākiem gadiem tu-

rētājs ar cūkām sāk piedzīvot nelaimi pēc nelaimes. Šai gadījumā runā par cūku kūts pagurumu.

Gadu no gada cūkām uzturoties vienās telpās, ar laiku tur ieviešas arvien vairāk dažādi slimību dīgli. Par šo dīglu esamību dabūjam pārliecināties, kad kāds no dzīvniekiem krīt par upuri to postīgai darbībai. Visām mūsu pūlēm un gaidāmiem panākumiem šie acīm neredzami dzīvnieki pārvelk svītru. Slimības ārstēšanā daudz var līdzēt arī ārsta padomi un parakstītās zāles, bet slimību cēloņi ar to novērsti nav. Jo sevišķi jūtīgi un uzņēmīgi pret šīm slimībām ir mazie sivēni. Tie saslimst ar caureju, klepu un citām kaitēm. Ja ar ārstēšanu sivēnus no nāves dažreiz izdodas izglābt, tad turpmāk tie attīstās ļoti lēni un nobarošanā slikti atmaksājas. Taisni tagad ienāk ziņas par ļoti izplatīto mazo sivēnu nobeigšanos. Šai parādībai ir daudz un dažādi iemesli, bet viens no tiem būs arī cūku kūts pagurums.

Cīņā ar pagurumu cūku kūti vislabākās iespējas dod vasara. Pirmais un lielākais palīgs šajā cīņā ir saules gaisma. Tādēļ ļausim saules gaismai iespējami vairāk iespīdēt cūku kūtīs.

Vasaras laikā cūku kūtīs arī pamatīgi iztīrāmas. Visas koka daļas, kuņas iespējams no kūts iznest, jāiznes ārā. Pēc tam jāstājas pie kūts tīrīšanas. Kūts mazgāšanai jā sagatavo sārmais šķīdums. Sodas un ziepju zaļu tagad nav; to vietā jālieto no pelniem izgatavots sārma ūdens. Minēto sārma ūdeni iepilda parastā miglojamā aparātā un tad pamatīgi aprasina kūts sienas, griestus un grīdas. Pēc aprasīšanas piekaltsiņi netīrumi kļūst mitri un viegli atdalās. Tad ņem kādu slotu un ar to noberž palikušos netīrumus. Pēc tam izmiglo ar sārma šķīdumu vēl otrreiz.

Arī iznestās koka daļas jāiemērc traukā, kuņā atrodas pagatavotais šķīdums. Netīrumus rūpīgi noberž un koka daļas atstāj laukā nožūšanai. Pēc

iztīrīšanas kūts atstājama tukša vismaz līdz galīgai izžūšanai, turot vajā durvis un logus. Pēc tam stājas pie sakārtošanas. Ja pieejams kaļķis, tad sakārtotu kūti izkaļķo ar kaļķa pienu. Dzīvnieki kūti ievietojami tikai tad, kad kūts ir galīgi izžuvusi. Vēl pareizāk būtu un sasniegtu labākus rezultātus, ja aprakstītā kārtībā iztīrītu kūti atstātu tukšu līdz rudenim, uzturēšanās vietu šajā laikā iekārtojot ar pagaidu aizgaldiem tukšos labības šķūņos vai viegli celtās ganību mājiņas. Tad cūku kūts vasaras laikā būtu ne tikai iztīrīta, bet tā varētu arī „atpūsties”. Dzīvnieku uzturēšanās visu vasaru svaigā gaisā nāktu arī par labu to veselībai. Šo paņēmieni slimību apkaļošanā cūkkopībā kā nepieciešamu uzskata Vācijas cūkaudzētāji.

Sevišķi tām mūsu saimniecībām, kuņas jau piedzīvojušas visādas neveiksmes cūkkopībā un kuņas tur vairākas cūkas, aprakstītais paņēmiens cūku kūts „atjaunošanā” būtu izdarāms vēl šai vasarā.

AUGU AIZSARDZĪBAS DARBI JŪLIJĀ

Dārzāji cilvēku uzturā pašlaik ieņem ļoti svarīgu vietu. Tādēļ arī ģimēņu dārzīņu skaits ir straujā audzī un pilsētu iedzīvotāji, kam vien ir bijusi iespēja, audzē tagad paši ģimenei vajadzīgos dārzājus. Lai no pavasarī sētiem vai stādītiem dārzājiem rudenī ievāktu cerēto ražu, tie rūpīgi jākopj un jāpasarga no kaitēkļu un slimību postījumiem. Tas ir jādara nevien pašpatēriņa dārzāju audzētājiem, bet arī dārzāju audzētājiem tirgum, jo mums pašreiz ar dārzājiem jāapgādā nevien civiliedzīvotāji, bet arī kaņavīri. Ja agrākos gados slimību vai kaitēkļu dēļ daļa ražas aizgāja bojā, tad tā bija galvenām kārtām katra audzētāja personīga lieta. Tagad turpretim pirmā vietā ir jāstāda vispārības intereses, un tādēļ katram ir jādara viss, kas ir viņa spēkos, lai novērstu kaitēkļu un slimību radītos ražu zudumus.

Kāpostī pašreiz ir viena no svarīgākām dārzāju kultūrām un tiem jāpiegriež sevišķa vērība. Viens no bīstamākajiem kaitēkļiem; kas apdraud kāpostus, ir sakņu grauzēji — mazi balti kāpostu mušas kāpuri. Šis kaitēklis ir plaši sastopams Rīgas apkārtnē, bet tā netrūkst arī citos apvidos. Šā kaitēkļa apkaļošanai vislabākos rezultātus dod sublimāta šķīdums, bet tā kā tas tagad nav pieejams, tad kāpostu mušas kāpuri jāapkaļo, stādus ik pēc 10 dienām aplaistot ar augļu koku karbolineja šķīdumu. Uz 100 l ūdens jāņem 300 cm³ augļu koku karbolineja. Ar šo šķīdumu stādi jāaplej tā, lai šķīdums ķer stublāju un lai samirkst zeme ap stāda saknēm. Jūlijā vēl kāpostus apdraud balteņu kāpuri. Kad redz lidojam balteņu tauriņus, tad stādījumi jāuzmana un uz lapām sadētās oliņas un no tām

izšķīlušies kāpuri jāiznīcina. Mazākās platībās visērtāk to veikt, uzmeklējot oliņas vai kāpurus un saspiežot tos ar rokām. Lielākas platības audzējot, kamēr vēl nav iegriezušās galviņas, stādi jāapmiglo ar Parīzes zaļumu (uz 100 l ūdens 200 g Parīzes zaļuma un 300—600 g kaļķu). Parīzes zaļums ir stipra inde un tādēļ, kad galviņas sāk iegriezties, miglošana ar to jāpārtrauc.

Pēdējos gados slikti padodas sīpoli. Tiem vasarā dzeltē laksti un stādi nikuļo, vai pat pilnīgi iznīkst. Lakstu dzeltēšanai par iemeslu var būt sīpolu mušas kāpuru grauzumi sīpolos, vai arī neīstās miltrasas, Botrytis pelējuma vai sīpolu nematodu bojājumi. Ja vecā sīpolā vai jaunajos sīpoliņos nav atrodami mazi balti sīpolu mušas kāpuri, tad lakstu dzeltēšanai par iemeslu parasti ir minēto sēnīšu vai nematodu darbība. Ar šīm sēnītēm un nematodēm augšanas laikā grūti cīnīties. No šādiem slimojošiem stādījumiem sēklas sīpoli uz priekšu nav ņemami un stingri jāievēro, lai sīpolu stādījumi neatkārtotos vienā un tai pašā vietā. Sīpolu mušas kāpuru apkaļošanai nepieciešamais sublimāts šai vajadzībai pašreiz nav pieejams. Pa daļai sīpolu mušas kāpuru postījumus var ierobežot, kad ap sīpoliem atrauš zemi, noplēš vecās sīpolu daļas ar tajās esošiem kāpuriem un savāc kādā traukā. Pēc tam zemi ap stādiem atkal pieraui un savāktās daļas aplej ar verdošu ūdeni, lai nonāvētu tajās esošos kāpurus. Ierobežot sīpolu mušu kāpuru postījumus var arī uzmanīgi sīpolus aplaistot ar līdz +60° C karstu ūdeni.

Spradži un rāceņu lapgrauži jāapkaļo, apputinot augus ar Parīzes zaļumu un kaļķu pulvera maisījumu attiecībā

1:3. Līdzīgi apkaļojamas biešu laukos vairogvaboles un biešu kaprači un to kāpuri.

Tomāti uz lauka jāapmiglo pret lapu plankumiem un pret kartupeļu lakstu puves sēnīti ar 25° Bé sērkaļķa novārijumu 1:50. Miglojums otrreiz jāatkārto pēc 3 nedēļām.

Augstas kartupeļu ražas var iegūt tikai lietojot augstvērtīgu sēklas materiālu. Tādēļ sevišķa vērība jāvelti sēklas kartupeļu laukiem un no tiem jāturpina izvākt virusslimie un melnkājas bojātie ceri.

Lapu utis jāapkaļo, apmiglojot vai iemērcot utu apsēstos augus nikotīna sulfāta šķīdumā (uz 100 l ūdens 250 g 40% nikotīna sulfāta un 200 g sodas).

Šogad stipri jānogulāju, upenāju un ērkšķogulāju lapas apgrauz zāglapseņu kāpuri. Tā kā līdz ogu gatavībai nav atlicis ilgs laiks, tad šo kaitēkļu apkaļošanai arsēnu saturošie līdzekļi vairs nav lietojami. Krūmi tagad jāapmiglo ar 2% chlorbārija šķīdumu.

Zemeņu puves ierobežošanai no plantācijām jāizvāc un jāiznīcina visas pūstošās un ar pelēku pelējumu pārklātās ogas.

Augļu dārzos, kuņos augļi ir aizmetušies, ābeles un bumbieres mēneša sākumā jāapmiglo pret kraupjiem ar 25° Bé sērkaļķa novārijumu 1:50 vai 1% Karinola šķīdumu. Ābolu tinēju kāpuru (t. s. ābolu tārpju) un ziedu dūrēju izķeršanai mēneša beigās ap augļu koku stubriem jāapliek no vecām drēbēm, vilņotas papes vai salmiem pagatavotas ķeramās jostas. Vēlā rudenī jostas jānoņem un jāizkarsē +60—70° C augstā temperatūrā vai arī jāsadedzina.

GANĪBU IZMANTOŠANA UN KOPŠANA

Agr. P. Pommers

Labu ganību zelmeni veido un uztur pareiza apganīšana. Vienādi mēslotas, pareizi apganītas ganības dod augstākas ražas. Ganības pareizi apganīt nozīmē: 1) ganīšanu sākt istā laikā, kad zāle ir 12—15 cm gara, 2) ganīšanu istā laikā pārtraukt, kad zāle vēl ir 4—5 cm gara un 3) ganīšanas starplaikos dot ganībām pilnīgu mieru, lai zāle varētu netraucēti ataugt.

Vispareizāk ganības var apganīt, ja tās iežogotas aplokos. Ganības aplokos jāsadala ar tādu aprēķinu, lai ganību noslogojums būtu ap 80 kvint. uz ha. Ganību noslogojums ir tas kopējais lopu dzīvsvars, kas vienlaicīgi ganās uz viena ha ganību. Piemēram, ja uz 1 ha ganību ganās 18 govīs ar caurmēra dzīvsvaru 4,5 kv katrā, tad ganību noslogojums ir $4,5 \text{ kv} \times 18 = 81$ kvintāls.

Cik un kāda lieluma aplokos jāsadala, piem., 4,2 ha liela ganība, lai panāktu 80 kv uz ha lielu noslogojumu, ja saimniecībā ir 8 govīs ar caurmēra dzīvsvaru 4,5 kv un 4 jaunlopi ar caurmēra dzīvsvaru 3 kv katrs? Ganāmpulka kopējais dzīvsvars būs: $(4,5 \text{ kv} \times 8) + (3 \text{ kv} \times 4) = 48 \text{ kv}$. Katra aploka lielums tad būs:

$$\frac{1 \text{ ha} \times 48}{80} = 0,6 \text{ ha}$$

bet aploku skaits būs:

$$4,2 \text{ ha} : 0,6 \text{ ha} = 7 \text{ (aploki)}$$

Jo lielāku noslogojumu grib panākt, jo mazākos aplokos ganības jāsadala. Jo stiprāk ganības mēslu ar slāpekļa un organiskiem mēsliem, jo labākas ir ganības, jo lielākam jābūt noslogojumam. Var ganīt visus lopus kopā vai arī sadalot pēc ražības grupās. Grupās ganot vajadzīgs lielāks aploku skaits.

Ganību žogi. Parastākie ir dzeloņstieplu žogi. To nenovēršams ļaunums ir tas, ka uz tiem lopi ieskrāmbā ādu un tā mazinās izstrādāto ādu vērtību. Nopietnāki tesmeņa un citi ievainojumi ir ļoti reti, ja stingri ievēro sekojošo: 1) žoģiem vienmēr jābūt pilnīgā kārtībā, 2) nedrīkst apkārt mētāties stieplu gali un pārtrūkušās stieples tūlīt jāsasien, 3) nedrīkst lopus rīdīt ar supiem un likt tiem līst vai kāpt atpakaļ pa to pašu vietu, kur tie no aploka izlauzušies. Atpakaļ vienmēr jāiedzen pa vārtiem.

Žoģiem vajadzīgi 1,80—2,00 m garī mieti vai stabi. Izturīgākie koki ir ozols un kadiķis. Mietus un stabus var konservēt. Visvienkāršākais paņēmieni ir apdedzināšana. Apdedzina to vietu, kas robežo ar zemes virsu. Mietus vai stabus iedzen vai ierok 60 līdz 80 cm dziļi (skatoties pēc zemes īpašībām) ar tievgaļiem uz leju. Mietus vai stabus liek 4—5 m vienu no otra. Stūros un pie vārtiem jāliek resnāki stabi un pamatīgi jānostiprina, atbalstot vai atsienot. Liellopu ganībām lieto 2—3, bet jaunlopu ganībām 3—4 stieples. 3 un 4 stieplu žoģos pirmo stiepli liek 45 cm no zemes, bet nākošās ik pēc 30 cm. Divstieplu žoģā pirmo stiepli liek 55—60 cm no zemes, bet nākošo pēc 40 cm. Virsējās stieples vietā var lietot kārti. Mežainos apvidos, sevišķi tagad, kaja laika apstākļos, žoģus var taisīt tikai no kārtīm, kārsu un mietu sasiešanai lietojot klūgas. Stieplu žoģos stieples ik pēc 200 m jāsavieno savā starpā un savienotāja stieple jāievada zemē zibens novadīšanai.

Vārti. Visvienkāršāk ganību ejas noslēgt ar aizbīdāmām kārtīm. Vajadzīgas 3—4 kārtis. Ērti ir paceļamie

vārti. Saurāku eju noslēgšanai var lietot arī veļamus vārtus.

Dzirdināmās ierīces ganībās visērtāk ierīkot, ja ganības robežo ar upēm, ezeriem, lielākiem dīķiem, avotiem, novadgrāvjiem vai drenu akām. Tad atliek tikai izbūvēt attiecīgas pieejas un siles. Ja šādu iespēju nav, tad jārok vai jāiesit akas un ūdens jāiesūknē silēs. Var ūdeni ganībās pievest ar mucām vai kastēm, kuģām der pierīkot automatiskos dzirdināmos traucīņus. Piemērotās vietās ūdeni ganībās var pievadīt pa vadiem no dabiskām vai ierīkotām ūdens tvertnēm.

Lopu siešana. Saimniecībās ar mazu lopu skaitu, ganības var apganīt, lopus sienot. Siešana gan prasa darbu un nav labākais ganību izmantošanas veids, bet sienot var izmantot visas zālainās vietas ap mājām un starp pārējām kultūrām, kas ir svarīgi mazās saimniecībās.

Ganību kopšana. Pats svarīgākais ganību kopšanas darbs ir nenoestās zāles nopļaušana. Ganību apļaušanu izdara ar zāles pļaujammašīnu pēc 2—3 reizējas ganību noganīšanas, kad nenoestā zāle sāk ziedēt.

Pēc katras apganīšanas ganībās jāizklaidē vai jāaizvāc mēslu pļekas. To var izdarīt ar rokas grābekli, lāpstu, žaģaru vai riepu šļūci. Vislabāk mēslu pļekas savākt un izlietot komposta gatavošanai. Mēslu pļekas jāizklaidē tādēļ, lai mēslus vienmērīgāki sadalītu pa visu ganību platību un lai nebojātu zelmenis. Bez tam ganībās jāizrušina kurmju rakumi un jāizduņā asie dadži. Pūrvaino augsnu ganības jāpieveļ ar smagu veltni. Jāuztur arvien kārtībā žogi, dzirdināmās un nosusināšanas ierīces.

IEDZĪVOTĀJIEM JĀPIEGRIEŽ LIELĀKA VĒRĪBA TRAKUMSĒRGAI

J. Vācietis,

Veterinārās pārvaldes priekšnieks

Veterinārai pārvaldei, aprīņķu un rajonu veterinārārstiem, sadarbībā ar vietējām policijas un pašvaldību iestādēm, ģenerālkomisāra Rīgā Veterinārās daļas vadītāja Dr. Rīdera (Rieder) atbalstītiem, beidzot izdevies trakumsērgu stipri ierobežot, bet ne pilnīgi iznīcināt.

Lai šo bīstamo sērgu pilnīgi iznīcinātu, nepieciešama visrosīgākā visu iedzīvotāju līdzdarbība. Līdzšinējie piedzīvojumi rāda, ka iedzīvotāji nevis palīdz sērgas apkaņošanas darbā, bet gluži pretēji, izturas pret to vienaldzīgi, noraidoši. Šāda rīcība ir noziedzīga. Sērgu noklusējot tiek atbalstīta šīs sērgas izplatīšanās no mājas uz māju, no pagasta uz pagastu. Trakumsērgas nodarītie materiālie zaudējumi (bojā gājušie dzīvnieki) ir pietiekoši lieli, lai šai sērgai piegrieztu vislielāko vērību. Tāpat ar trakumsērgu saslimušo un mi-

rušo cilvēku skaits (1941. gadā 6, no tiem 4 bērni; 1942. g. 7, no tiem 2 bērni) ir liels un mēs nevaram tam vienaldzīgi paiet garām. Jāievēro arī, ka no trakumiem dzīvniekiem sakosti un potēti 1941. gadā 734 cilvēki, bet 1942. gadā 718 cilvēki.

Viss teiktais mums skaidri rāda, ka ir absolūti nepieciešami sakopot visus spēkus, lai trakumsērgu pilnīgi iznīcinātu.

Trakumsērgas īstie izplatītāji ir suņi, dažos apgabalos arī vilki un lapsas, retāk kaķi, un tikai atsevišķos gadījumos citi mājkustoņi. Slimību radošais viruss ir slimā dzīvnieka siekalās. Ja šīs siekalas, ar kodienu vai citādi radušos brūci, nokļūst vesela dzīvnieka vai cilvēka ķermeņa audos, tad šāds dzīvnieks vai cilvēks ir padots saslimšanas varbūtī-

bai. Saslimšana un tās iestāšanās ātrums atkarīgi no brūces lieluma un dziļuma un no šai brūcē ienesto siekalu resp. vīrusa daudzuma, kā arī no tā, cik tālu brūce atrodas no galvas smadzenēm. Visbīstamākie ir kodienu vai brūces galvā, kaklā un krūtīs. Slimību radošais viruss organismā pārvietojas nevis pa asins vai limfas vadiem, bet pa nervu audiem. Slimības pazīmes parādās, kad vīruss nonācis galvas smadzenēs. Pēc inficēšanās slimības parādības var iestāties laikā no 10 dienām līdz vienam gadam un ilgāk. Slimība ir neārstējama, un vienīgais pretlīdzeklis ir tūlītēja potēšana ar attiecīgu emulsiju. Tādēļ katrs kodums vai brūce nekavējoties jāpieteic ārstam. Dzīvniekiem lieto aizsargpotēšanu vienīgi pēc attiecīga augstākas veterināriestādes rīkojuma.

Sērgas norise līdz slimnieka nāvei ir dažāda. Suņiem tā izpaužas visbiežāk kā tieksme kost un aizskriet no mājas. Saslimstot ar sērgu trakajošā formā, suns uzbrūk cilvēkiem un dzīvniekiem. Ja suns netiek laikā nogalināts, tas atstāj sētu un dodas prom, pa ceļam uzbrūkot cilvēkiem un dzīvniekiem un tos sakožot. Pēc saslimšanas nāve iestājas 3.—8. dienā, tā tad viens pats suns šai laikā var apskriet un sakost vesela apgabala mājlopus, ja tie bez cilvēku uzraudzības ganās aplokos vai piesieti ķēdēs, nedominot nojautu par draudošo nelaimi. Ar trakumsērgu slimi suņi atrasti nobeigušies 60 un vairāk km tālu no savas dzīves vietas. Sevīši jāpasvītro, ka pilnīgi neaizsargāti pret šiem niknuma pārņemtajiem dzīvniekiem ir mazi, bez uzraudzības atstāti

bērni un skolnieki, un tie arī bieži tiek sakosti un nereti no šīs bīstamās slimības mirst.

Ievērojot sacīto, sērgas ierobežošanai un apkaņošanai izdoto noteikumu izpildīšana ir absolūti nepieciešama. Nevar un nedrīkst šai svarīgā jautājumā pieļaut nekādus izņēmumus vai priekšrakstu izpildīšanas mīkstināšanu. Visiem iedzīvotājiem un visām iestādēm jāpieliek palīdzīga roka trakumsērgas apkaņošanas darbā. Jāpalīdz policijai un veterinārārstiem atrast un atklāt trakumsērgas punktus; jāpalīdz iznīcināt apkārklīstoši bezīpašnieku suņi; jāraugās, lai visi suņi būtu apzīmēti ar numuriem vai kakla saitēm, kurās ierakstīts suņa īpašnieka vārds un adrese, lai varētu noteikt to izcelšanās vietu.

Trakumsērgas apdraudētos apgabalos visiem suņiem jābūt piesietiem. Piesietie suņi jānodrošina ar žogu ap suņa guļas vietu vai jānovieto šim nolūkam derīgā telpā, lai tiem nepieklūtu apkārklīstoši slimi suņi un to nesakostu. Šādus iesprostojamus suņus nedrīkst turēt kūtīs vai istabās, jo saslimšanas gadījumā suns tomēr var norauties un tad tas tūlīt sakodīs cilvēkus vai mājlopus.

Ikvienam jāsaprot, ka veterinārārsti un policija ar trakumsērgu cīnās pašu iedzīvotāju labā, lai pasargātu tos un mājlopus no šīs nelaiemes, tāpēc šo ierēdņu darbs atbalstāms visiem līdzekļiem un spēkiem.

Ja iedzīvotāji vienprātīgi un vispusīgi atbalstīs sērgas apkaņošanu, tad šī sērga tiks ātri iznīcināta un mūsu zeme būs no tās atbrīvota.

KĀDS MEDUS NERAŽAS IEMESLS

R. Grava

Purmsātu pagastā

Daži biškopi sūdzas, ka viņu dravā medus raža krītoties un katru gadu neesot un arī nevarot būt vienāda: ja kādu gadu esot laba medus raža, tad otru gadu atkal neesot nekā. Ja ir daudz maz vienādas vasaras un vienādas ganības un ja arī tad strauji krīt medus raža, tad nelaiemes cēlonis ir veca bišu māte. Bišu māti nav vēlams turēt ilgāk par 2—3 gadiem. Man šinī vasarā bija tāds piedzīvojums: tiku aizsauts uz kādu kaimiņu pagasta dravu. Tajā bija 16 saimes. Pārbaudot izrādījās, ka 11 saimēm ir vecas bišu mātes. Tas bija augusta pirmajā pusē. Arī peru vairs nebija. Kad mātes noķēru un uzliku turpat dārzā uz sola, tās nespēja pat spārnos pacelties, bez tam dažām bija 15—20 bišu utu. Pārējām 5 saimēm, kurās bija spietojušas, atradu tikai jaunas bišu mātes. Biškopi sūdzējās, ka viņam nekādi neesot iespējams nodot medus nodevu. Te nu var redzēt, kāpēc visvairāk krīt medus raža. Parasti vecās mātes jūlija beigās vai augusta pirmajā pusē pārtrauc dēšanu. Vasarā dzimušās bites dzīvo apm. 2 mēnešus. Saimei ziemā rodas liels bišu bīrums. Kas no tādas saimes iznāk? — Tikai zaudējums!

Kā novērst šo bēdīgo stāvokli? Jāķeras pie jaunu bišu māšu audzēšanas. Ja dravā ir vairākas saimes, no kurām dažas labi ražo medu, nav kaislīgas spietotājas un ir veselas, tad no tādām var audzēt mātes. Saimei vispirms jāatņem māte. Bites drīz vien to manīs un no mātes dētajām darba bišu olipām sāks audzēt jaunas mātes. Kad jaunās mātes peri 12—14 dienu veci, to šūniņas viegli ar plānu nazīti izgriez un ielipina māšu krātiņos. Jāraugās tikai, lai kūniņas neapsaldētu. Ja audzē mazumā, tad var krātiņu ar korķi aiztaisīt un iekārt tai pašā stropā, bet ja grib audzēt vairākas mātes, jāpagatavo rāmītis ar vairākiem krātiņiem. Rāmīti ar krātiņiem ieliek saimei vidū, lai būtu pietiekoši silts. Pēc 16 vai 17 dienām

būs vairākas jaunas mātes. Tad var ņemt krātiņus ar visām mātēm ārā, aiztaisīt ar uzlīpinātu šūnu gabaliņu un ar visu krātiņu iekārt tai saimei, kurai

māti grib pielikt. Šādai saimei vismaz dienu iepriekš jāatņem vecā māte. Ja bites māti pieņem, viņas pašas to izlaidīs laukā.

INFORMĀCIJA

APRIŅKA VECĀKĀ UN LLS APRIŅKA VADĪTĀJA SADARBĪBA UN TIESĪBAS

Daugavpili jūnija otrā pusē notika plaša apspriede par LLS darbības izveidošanu apriņķos un pagastos un LLS darbinieku pienākumiem. Novada komisārs sanāksmi atklājot starp citu teica: „Pēdējā laikā apmeklējot vairākus Daugavpils un Rēzeknes apriņķa pagastus, esmu konstatējis, ka nevis labas gribas trūkums, bet gan citi apstākļi bijuši šķērslis dažu pienākumu neizpildīšanai.” Ģenerālkomisāra lauksaimniecības virspadomnieks Heine, runādams par LLS darbinieku sadarbību un attieksmēm ar vācu iestādēm un darbiniekiem, paskaidroja, ka vācu lauksaimniecības vadītāji (Kreislandwirt) ar 1. jūniju vairs nav attiecīgas dienesta vietas vadītāji, bet tikai darba uzraudzītāji. „Mēs nevaram pieļaut, ka apriņķos ir lielāks skaits vācu darbinieku to pienākumu pildīšanai, kurus var veikt latvieši.” LLS apriņķa vadītājs lauksaimniecības lietu kārtošana strādā pilnīgi patstāvīgi, tomēr tam principiālos jautājumos lietiski jāsadarbojas ar apriņķa vecāko. LLS līdz ar savas darbības pilnīgu uzsākšanu pārņem Latvijas lauksaimniecības likteni savās rokās. Viens priekšnoteikums šai organizācijai jārada pašā darba sākumā: lauksaimniekiem jānoskaidro, ka kara apstākļu dēļ prasa un jāpilda vairāk kā normālos apstākļos. Ja šo priekšnoteikumu neizpildīs, tad, protams, lauksaimniecības savienības mūžs būs īss. Lauksaimniecības savienības darbiniekiem jāvēro savas apkārtnes lauksaimnieki un kūtrīe vai citādi pienākumu pildīšanā atturīgie zemnieki jāsoda.

Direktors J. Andersons norādīja, ka LLS savienības vadītājiem tiesība kontrolēt arī citu lauksaimniecības rakstura darbinieku darbu. Šādas kontroles tiesības ir par piensaimniecību, dzirnavu un kooperatīvu darbiniekiem. Turpmāk katrā apriņķī un pagastā darbosies tikai viena lauksaimnie-

cības lietu kārtošana komisija līdzšinējo daudzo, piem., piensaimniecības, linkopības un citu komisiju vietā. Tās priekšsēdētājs būs vietējais LLS vadītājs. LLS izdevumu segšanai un lauksaimniecības kultūras sekmešanai lauksaimniekiem gadā būs jāmaksā nodeva apm. 1/10 apmērā no lauku nekustamās mantas nodokļa. „LLS darbiniekiem vienmēr un visur jājūtas kā lauksaimnieku pārstāvjiem, kas visās vietās aizstāv lauksaimnieku intereses. Tiem jā dara arī viss iespējama lauksaimnieku darba atvieglošana.”

Pārrunās sanāksmes dalībnieki izteica vēlējumu, lai lauksaimnieki varētu saņemt vairāk izkapšu un ražojumu iepirkšanās punktus iekārtotu lauksaimniekiem izdevīgākās vietās. Atbildot uz jautājumiem par klausām, lauksaimniecības virspadomnieks Heine sacīja: „Lauksaimnieku darba kārtošana tagad apriņķos ir tikai viens noteicējs — apriņķu vecākais un lauksaimniecības savienības vadītājs. Arī šķūšu izkārtošana ir šo cilvēku ziņā. Nevar būt tāds stāvoklis, ka atsevišķā pagastā, kur ierodas armija vai kaņaspēkam pakļautas būvniecības daļas u. c., šķūtis pieprasa bez šo cilvēku ziņas. Turpmāk šo jautājumu kārtošana ir tikai viena lēmēja iestāde — apriņķa vecākais un LLS apriņķa vadītājs.” Par mežu materiālu izstrādāšanu oberforstmeisters Hoheizels izteicās, ka nākošā ziemā projektēts katram darba spējīgam cilvēkam noteikt 20 ciešmetru lielu mežu materiālu izstrādāšanas normu.

MĀKSLĪGO ČĀĻU PERINĀTAVU ATZĪŠANAS KOMISIJAS

Lai perinātavu darbību ievadītu pareizā gultnē, izdoti pagaidu noteikumi par čāļu perinātavu atzīšanu Latvijā. Noteikumos paredzēts, ka par perinātavas īpašnieku vai vadītāju var būt tikai ar nevainojamu reputāciju un tirdznieciskos darījumos uzticamas personas. Perinātavas vadītājam un perso-

nālam jābūt ar pietiekamām zināšanām un praktiskiem piedzīvojumiem mākslīgā cāļu perināšanā. Bez tam perinātāvām jāiekārto īpaša tehniska grāmatvedība un to darbība pakļauta LGD kontrolei.

Ievērojot cāļu perinātavu lielo nozīmi augstražīgu sugas putnu ieaudzēšanā un vispār punktopības veicināšanā, Lauksaimniecības galvenā direkcija iecēlusi katrā apgabālā īpašas perinātavu atzīšanas komisijas. Katrā komisijā ieiet 3 locekļi, no kuriem 2 ir praktiski putnkopji un 1 attiecīga apgabala putnkopības speciālists. Perinātavu atzīšanas komisiju uzdevumos starp citu ietilpst arī perinātavu darbības pārraudzība un par tām ienākušo sūdzību izšķiršana. Līdz ar to cāļu perinātavas nodotas sabiedriskai pārraudzībai.

Rīgas pilsētas un Vidzemes apgabala perinātavu atzīšanas komisijā iecēlta: A. Grinbergs, K. Kapiņš un agr. G. Gaters. Adrese: Rīgā, Kalpaka ielā 6, LGD Lopkopības daļā; Kurzemes apgabala komisijā — F. Ošis, J. Roga un P. Strazdiņš. Adrese: Liepājā, Rīgas ielā 15/17, agronomiskā biroja; Zemgales apgabala ko-

misijā — J. Kalniņš, A. Kincis un P. Strazdiņš. Adrese: Jelgavā, Ād. Hitlera ielā 10, agronomiskā biroja; Latgales apgabala komisijā — A. Ziediņš, agr. P. Juštelijs un A. Leiše. Adrese: Daugavpīlī, 3. janvāra ielā 57, agronomiskā biroja.

PLĀNVEIDĪGĀ AUGĻU KOKU KOPŠANA SVEICE

Kādā lielākā augļkopības sanāksmē Bernē Šveices augļkopji saņēma nozīmīgus norādījumus savam turpmākam darbam. Līdz jaunajam jābūt pabeigtiem koku izgriešanas darbiem, bet līdz februāra beigām — ziemas apmigošanai. Nepieciešama kaimiņu sadarbība. 10 līdz 15 augļkopji pakļauti vienam grupas vadītājam, kas savukārt kantonālās augļkopības centrāles rīkotos kursos saņem instrukcijas sava darba veikšanai un kuŗu par to atalgo attiecīgās pagastu augļkopības biedrības. Augļkopības biedrības arī gādā par apmigoļotājiem un miglošanas līdzekļiem. Augļkopis sedz tiešos augļu koku kopšanas izdevumus. Šis plāns nosaukts Šveices augļkopības centrāles vadītāja vārdā par Sprenga plānu, kas līdzīgi Vālena (Wahlen) plānam lauksaim-

niecības ražošanas kāpināšanai, sniedz norādījumus un der kā ceļa rādītājs Šveices augļkopības ienesības pacelšanai.

LABI REZULTĀTI MĀKSLĪGĀ SIENA KALTĒŠANĀ

Holandē 1939. gadā jau eksistēja 6 kaltēšanas ietaises; 1940. gadā šis skaits pavairojās līdz 51, vienu gadu vēlāk uz 106 un tagad 132 siena kaltes sagādā Holandes lopiem ziemas rezervēm nepieciešamos spēkbarības krājumus. Labie rezultāti, kādus mākslīgi kaltējot sienu guva jau 1933. gadā, pamudināja attīstīt šo zālāju augu konservēšanas paņēmieni tālāk. Pašreiz mākslīgā ceļā kaltētā siena produkcija sedz apmēram vienu piekto daļu no nepieciešamās spēkbarības daudzuma. Šis kaltēšanas paņēmiens ļauj iegūt no ganību un zālāju platībām visaugstāko ražu. Ja dabiski sienu kaltējot iespējams ievākt divas siena ražas, tad zālī, mākslīgi kaltējot izdevīgos laika apstākļos, iespējams plaut pat 5 reizes. Šis paņēmiens ir sevišķi izdevīgs arī vēl tai ziņā, ka jaunās plautās zāles barības vērtība ir lielāka par vecākās zāles barības vērtību.

Kurze Zusammenfassung der wichtigsten Schriften in deutscher Sprache

Svarīgāko rakstu īsi konspekti vācu valodā

Die Aufgaben der Landwirte für die Sicherstellung von Brotgetreide

Von J. Andersons
Direktor der Hauptdirektion
der Landwirtschaft

Beim Vergleich der diesjährigen Getreideanbauflächen mit dem erforderlichen Areal ist eine bedeutende Steigerung und gerade zugunsten der Roggenanbauflächen zu verzeichnen, denn die Anbauflächen für Winterweizen sollen auf der bisherigen Höhe erhalten bleiben. Jeder landwirtschaftliche Betrieb hat damit zu rechnen, daß $\frac{1}{2}$ seines Ackerlandes mit Brotgetreide besät werden muß.

Die Erzeugung von Brotgetreide

Von Agr. P. Grāvis

Die Zeit der Herbstsaat von Roggen und Weizen rückt immer näher und die nächsten Aufgaben eines jeden Bauern bei dieser Arbeit lassen sich in folgenden Punkten zusammenfassen: 1) die Wahl des für die Roggen- und Weizenansaat passenden Bodens, 2) sorgfältige Bodenvorbereitung und Arbeitseinteilung, 3) Beschaffung des entsprechenden Saatguts und Beizen desselben, 4) Durchführung der Aussaat Ende August und in der ersten Hälfte des Septembers.

Die Bedeutung von Wintergetreide für den Wirtschaftsbetrieb

Von Agr. J. Kenģis

Von großer Bedeutung für die Wirtschaft ist der Anbau von Wintergetreide besonders auch vom Standpunkt einer besseren Verteilung der Arbeitskräfte betrachtet. Mit der Erweiterung der Anbauflächen für Wintergetreide erreichen wir einen besseren Arbeitskräfteausgleich im Wirtschaftsbetrieb, vermindern wir die im Frühjahr zu bewältigende Arbeit und ermöglichen eine rechtzeitige Frühlingsaussaat. Und durch rechtzeitig geleistete Arbeit tragen wir zur Ertragssteigerung der Acker bei.

Was ist noch zu tun für die Vorbereitung des Bodens zur Winteraussaat?

Von Agr. V. Grinēns

Für die allernächste Zeit stellt die Düngerausfuhr auf die für die Winterung bereit-

gestellten Felder eine äußerst wichtige, in vielen Betrieben noch nicht durchgeführte Arbeit vor. Der Dünger ist unmittelbar nach der Ausfuhr auszubreiten und einzupflügen. Der Dünger ist etwa 10—12 cm tief in die Ackerschicht mit Hilfe eines Vorschälens einzuarbeiten. Eine weitere wichtige Arbeit auf der Brache ist die Bodenschichtung.

Stallung für die Brachfelder

Von Prof. Dr. J. Apsītis

Es gab in der Entwicklungsgeschichte der Landwirtschaft Perioden, in denen die Viehhaltung hauptsächlich für die Erzeugung von Stalldung in Betracht kam. Das kennzeichnete die hervorragende Rolle des Stalldüngers zur Sicherstellung und Hebung der Bodenfruchtbarkeit. Auch heute noch kommt diesem Düngemittel eine sehr große Bedeutung zu, denn es führt der Humusschicht die nötigen Verwesungsstoffe zu, versorgt sie mit den von den Anbaupflanzen benötigten Nährstoffen und dient als Belebungsmittel der Ackerschicht. Ein jedes Brachfeld soll Stalldung erhalten. Die Zeit des Einarbeitens derselben ist für die verschiedenen Bodenarten nicht die gleiche und abhängig von der Bodenpflege und vom Zersetzungsstadium des Stalldünges. Je reicher die Gabe an Stalldung auf dem Brachfeld, umso erfolgreicher vollzieht sich der Aufbau des Bodens. Die Zuteilung an Stalldung für Brachen bewegt sich in den Grenzen von 20—70, im Mittel 30—40 t je ha. Auf sorgfältig gepflegter Brache ist die Ackerkrume beim Einarbeiten des Düngers brüchig und es erübrigt sich meistens eine sofortige Nachbehandlung des Bodens.

Über die Möglichkeit der Verhütung von Auswinterung der Wintersaaten

Von Agr. J. Lielmanis

Eine gute Überwinterung der Winterungsfelder ist im großen Maße von den Witterungsverhältnissen im Herbst abhängig. Winter und Frühjahr zu ändern, liegt nicht im Bereiche der Menschenmöglichkeiten. Doch stehen auch dem Bauern genügend Mittel und Kräfte zur Verfügung, bei

deren Anwendung nur in sehr seltenen Fällen Auswinterungen zu verzeichnen sind. Gut geregelte Be- und Entwässerungsverhältnisse sind nicht selten von ausschlaggebender Bedeutung für eine gute Überwinterung. Dasselbe bewirkt eine entsprechend durchgeführte Bodenbearbeitung. Ferner stellt der richtig eingehaltene Zeitpunkt der Aussaat einen entscheidenden Faktor für die Steigerung der Erträge und Sicherstellung einer einwandfreien Überwinterung da. Jeden Herbst ist das Beizen des Saatguts durchzuführen. Schließlich spielt bei der Überwinterung auch die Getreidesorte eine große Rolle.

Erweiterung der Anbauflächen für Roggen

Von K. Kaktiņš

Wie ist es praktischerweise möglich, die Anbauflächen für Brotgetreide zu vergrößern? In meinem Betriebe ist der Roggen auf verschiedenartigen Feldern und nach verschiedener Vorfrucht angebaut, doch ist das Ergebnis in allen Fällen befriedigend. Insgesamt habe ich von meinem Ackerland 3,7 ha mit Roggen besät (d. h. um 15% mehr gegenüber der vorigjährigen Anbaufläche). Auch zum Zwecke der Erweiterung der Düngererzeugung muß die Roggenanbaufläche erweitert werden. Für das weitere sorgt dann der Kreislauf: mehr Stroh ergibt mehr Dünger, mehr Dünger steigert die Erträge.

Nutzung und Pflege von Viehweiden

Von Agr. P. Pommers

Eine gute Grünfläche der Viehweiden wird durch richtiges Abweiden sichergestellt. Gleichmäßig gedüngtes, sachgemäß benutztes Weideland gibt höhere Erträge. Unter „richtig weiden“ ist zu verstehen: 1) Beginn des Weidens zur rechten Zeit, wenn das Gras etwa 12—15 cm hoch ist, 2) Unterbrechen des Weidens zur rechten Zeit, bei 4—5 cm hohem Gras, 3) in der Zwischenzeit dem Weideland völlige Ruhe geben, um den Grasnachwuchs nicht zu stören. Das wichtigste Moment bei der Pflege von Weideland ist, das vom Vieh stehengelassene Gras abzumähen.

Izdevējs: SG Literatūras apģāds Rīgā, Baznīcas ielā 4-a. Apgāda vadītājs J. VITOLS. Galvenais redaktors agr. V. STRAUME. Iznāk 2 reizes mēnesī. Atsevišķs numurs maksā 0,25 RM. Abonēšanas maksa gadā 5,— RM, pusg. 2,50 RM. Zurnālu var pasūtīt visos pasta kant. Tālrūpi: redakcijai 32564, grāmatvedībai 30313, apģāda vad. 23549.